

Kapitali 1: Aallaqqaasiut

1.1 Tunngaviusoq

Kalaallit Nunaata imminut pilersornerulernissaanut tunngatillugu nunatsinni anigorniagassat, 2025-2030-mut Kalaallit Nunaata Imminut Pilersornermut periusissiaani sumiissusersineqarput. Imminut pilersorneq aningaasaqarnikkut inooqatigiinnikkullu piujuartitsiviussasoq, taamaaliornermilu pitsaaneruseqarpoq. Nunarsuarmi nalorninartorsiornerup silallu pissusiata allanngoriartorerata annertusiartuinnarneranni, pilersuiffiit sunnerneqartarlutik, najukkani tunisassiornermik nukittorsaasinnaasut aammalu avataani pisut akiorsinnaanerullugit patajaaneruseqarpoq. Aaqqiissutissanik nassaarniarnissaq pisariaqarnerulersimavoq.

Kalaallit Nunaanni tamakkiisumik imminut pilersornissaq siunnerfigineqanngilaq, tassami tamanna niuerfinni neqeroorutigineqarsinnaanngimmat imaluunniit atuisartut kissaataat taamaanngimmata. Taamaattumik maannakkut siunissamilu inuussutissat, Kalaallit Nunaanni pissutsit atuutsillugit pissarsiarineqarsinnaalersinneqarsinnaasut ilisimanerulernerisigut atorineqalernerisigullu, imminut pilersornerup annertussusaata pitsanngorsarnissaq annertusitinnissaalu, periusissiami pingaartinneqarpoq. Tassani ilaatinneqarpoq ukiup qanoq ilinera apeqqutaalluni isumalluutini atorluanerup ukkatarineqarnerulernissaq, tassani aasaanerani ukiaanerani najukkani ukiornissaanut peqqumaatissanik katersisoqartarluni.

Kalaallit Nunaanni nunami sumiiffinni silallu pissusiani pissutsit asseqanngitsuupput, imminut pilersornerulernissap, peqatigisaanik aningaasaqarnikkut piujuartussap, angunissaanut nutaaliornissamik piujuartitsinissamillu eqqarsarnissat pisariaqarluni. Peqatigisaanik nerisassatigut ileqqut sakkortuujupput tulluusimaarutigineqarlutillu, tamannalu Naalakkersuisut illersorusuppaat, kisianni aamma nunatsinni isumalluutit nutaamik eqqarsarfiginissaannut periarfissiillutik. Nunarpassuarni pisartut paarlattuanik nunatsinni nerisassanut kultureqarneq Kalaallit Nunaanni aalajangiusimaneqarpoq.

Taamaattumik periusissiami siunertaavoq, najukkami inuussutissanik pissarsisinnaanermik pitsanngorsaaasinnaasumik, suliffissanik pilersitsisinnaasumik aammalu nunatsinni piujuartussamik ineriartortitsinissamik tunngavissisinnasumik, sunniuteqarluartumik najukkani inuussutissanik tunisassiornermut sinaakkutissiinnikkut, siunertaqartillugu imminut pilersornerulersitsinissaq. Tamatuma saniatigut nerisassanut tunngatillugu ileqqut, Kalaallit Nunaanni ileqqorineqartut, piujuartinnissaat annertuneruseqarpoq.

Imminut pilersornermut periusissiaq imminut pilersornerulernissamut tunngatillugu alloriarneruvoq siulleq. Tamatuma kingorna siunnerfiit aningaasalersorneqarnissaannut tunngatillugu aningaasaqarnikkut aalajangiisoqassaaq.

Siunnerfigineqarpoq Kalaallit Nunaanni nerisassanut kulturip, kinaassutsip inuussutissanullu periarfissat attanneqarnissaat nukittorsarnissaallu, peqatigisaanik najukkani inuussutissanik aallaaveqarnerup pitsanngorsarneratigut inuussutissanik pilersornerup isumannaatsuunerata pitsaanerulernissaanik qulakkeerilluni.

Imminut pilersornermut periusissiaq manna Naalakkersuisut imminut pilersornermut suliassaqarfiup iluani sulinerisa aallaqqaatigiinnarpaa. Kisianni periusissiami matumani inuussutissat iluanni imminut pilersornissaq ukkatarineqarmat, tamatuma kingorna periusissiamik malitseqartinneqassalluni, tassani pisariaqartitsinerit allat, ajornartorsiutit periarfissallu ukkatarineqassallutik, soorlu illuliassat, atortussat nukissiamillu pilersornerup iluanni imminut pilersorneq. Periusissiami malitseqartitsiviusumi tassani aamma imminut pilersornermut periusissiap qanoq imminut pilersornerulersissimaneraatigut aammalu immikkoortup siullup naammassinnaata sulissutigineqarnerani misilittagarineqalersut, aallaavigineqassapput.

1.2 Periusissiami takorluugaq

Imminut pilersornermut periusissiamut takorluugaq tassaavoq, innuttaasut sapinngisamik amerlanerpaat inuussutissanik najukkameersunik pitsaasunik, peqqinnartunik pissarsisinnaanerat pitsaanerulissasoq, aammalu innuttaasut kalaallit tunisassiaasigut inuussutissanik pilersuinerup isumannaatsuunera pitsaanerulersoq, misigissagaat.

1.3 Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq

Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq oqaluttuarisaanikkut pingaaruteqarpoq aammalu kalaallit kinaassusaanni qitiulluinnartunut ilaalluni.

Kisiannili inuussutissanik allanillu isumalluutitik imminut pilersorsinnaalluni misigisaqarneq tigussaasuniinnaq ilaqanngilaq. Tassani aamma inooqatigiinnermut tunngassuteqartut ilaatinneqarput, ilaatigut aalisarnermi piniarnermilu pisat avitseqatigiissutigisarneranni, ataatsimooqatigiinnerup ataqatigiinnerullu pingaaruteqarnerat, aamma pingaartinneqartarlutik.

Isumalluutit Kalaallit Nunaanni aalisarluni imaluunniit piniarluni pisarineqartartut, nunanut allanut suliareqqinneqartussanngorlugit avammut nioqqutigineqartartut, taavalu Kalaallit Nunaannut utertillugit eqqussorneqaqqittartut, imminut pilersornerup avataaniitinneqarput, tassami nunani tamalaani niuernermi pisartut suliallu ingerlasarneri, nunami sumiiffimmi namminersornermik, Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq pillugu isumassarsiami ilaatinneqartuni qitiusumik, unioqqutitsisut, taakkunani ilaatinneqarmata.

Tamatuma saniatigut, inuit nammineerlutik najukkani isumalluutitik atorluaasinnaallutik, imminut pilersornermi niuernikkut aammalu niuernerunngitsumik tunisassiornermi periaatsit sillimaffigineqarput.

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq tunisassioriaatsip allangortinneranik kinguneqassaaq, niuernermik tunngavilimmik tunisassiorneq ammalu aningaasaatilissuarni ilusiliunneqartartut kisiisa ukkatariunnaarlugit, kisianni aamma isumalluutitik atorluaanermut periaatsit ileqqusut pingaartilerlugit, soorlu nammineq aalisarneq aamma piniarneq.

Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq assigiinngitsunit katitigaavoq aammalu kulturimut, ingerlasussanik piareersaanermut, aningaasaqarnermut inooqatigiinnermullu tunngasortai ilaallutik, peqatigisaanillu imminut pilersorneq, ullumikkut nioqqutissanit eqqussorneqartunit, inuussutissaqarnerisa pitsaassusaat appasissunit, nukinnit nunanit tamalaaneersunit aammalu attaveqaasersuutitik, nutaaliornermik sulisussanillu pisariaqartitsiviusunit, unammilligassaqartinneqarluni nunatta oqaluttuarisaanerani kinaassusaanilu annertuumik inissisimalluni.

Imminut pilersornerup nassuiaassutaa

Imminut pilersorneq nassuiarneqarpoq, najukkani nammineq inuussutissanik tunisassiorsinnaassuseqarneq atuisarnerlu. Imminut pilersorneq najukkani isumalluutitik piujuartitsiviusumik atorluaanikkut, ileqqunik akuutitsilernikkut aammalu tunisassiornermi periaatsit nutaaliaasut atorlugit aningaasaqarnikkut taamatullu inooqatigiinnikkut naleqalersitseqataasussaavoq.

1.4 Periusissiami anguniagaqarnerup annertussusaa

Ukiup qanoq ilinera malillugu imminut pilersortarneq Kalaallit Nunaanni ilisarnaataavoq, aammalu kalaallit nerisassiaannik tunisassiorneq imminut tamakkiisumik pilersulernissamut naammangitsoq, akuerisaavoq.

Taamaattumik Kalaallit Nunaata tamakkiisumik imminut pilersulernissaa periusissiami anguniagarineqanngilaq, tassami tamanna niuerfimmi neqeroorutigineqarsinnaanngippat, imaluunniit atuisartunit kissaatigineqartuunngimmat. Kisianni siunertaavoq, innuttaasunut pilersuinerup isumannaatsuunerata pitsanngoriarnissaa tunngavissinniarlugu, najukkani inuussutissanik suliaqarnerit ingerlasarnerisa pitsanngorsarnissaat, najukkani nioqqutissanik atuisartut ujartugaanik naammassinnittumik tuniniagaqarneq. Naatsumik oqaatigalugu, atuisartunut nunatsinnilu niuerfimmu iluaqutaasumik najukkani tunisassiornerup aammalu eqqusuinerup oqimaaqatigiilluarnissaat inerisarneqassaaq.

Imminut pilersornermi anigorniagassat amerlanertigut nunalerinermi inuussutissanillu tunisassiornermi aammalu nunami taama angitigisumi inukitsigisumilu, Kalaallit Nunaattut ittumi, aningaasartuutini siaruarterinermut assartuussinermullu tunngassutilinni aningaasaqarnerup annertussuseqartinniarnaniittarput.

Imminut pilersorneq inooqatigiinnermi inuiaqatigiinni naleqarpoq, aammalu najukkani tunisassiorneq najukkani suliffissanik pilersitseqataasinnaavoq aningaasaqarnikkullu ineriartortitseqataasinnaalluni.

Aamma amerlanertigut tamaginni tunngavilersuutigineqartarpoq, imminut pilersorneq piujuartitsinissamut ataqatigiissineqassasoq, aammalu tunisassiornermi suliat ingerlaneranni ullutsinni taamatullu siunissami isumalluutit illersorneqarnissaat ukkatarineqassasoq. Kalaallit Nunaata CO2-nik sunniisarnera annikillisinniarlugu, imminut pilersorneq nunanit allaniit eqqusuinermik annikillisitseqataassaaq.

1.5 Periaaseq

Imminut pilersornermut periusissiaq paasissutissanik nalunaarsukkanik najoqqutassanik assigiinngitsunik pingasunik tunngaveqarpoq.

1. Siullermik pingaarnertullu nunatsinni politikikkut periusissiat sukumiisumik desk research atorlugu misissuiffigineqarput, kiisalu imminut pilersornermut atatillugu nunat sanilliunneqarsinnaasut allat qanoq iliortarnerannik desk research atorlugu misissuisoqarluni.
2. Tamatuma saniatigut innuttaasuni ukkatarineqartunik eqimattakkaanik apersuisoqarpoq. Kalaallit Nunaata ilaanni tamaginnersut ukkatarineqartut eqimattakkaat sisamat apersorneqarput. Innuttaasut nerisaqarnermi pisiniartarnermilu ileqqui paasiniarniarlugit, innuttaasunik ukkatarineqartunik eqimattakkaanik apersuineq ingerlanneqarpoq. Taamaaliornermi periusissiami innuttaasut atueriaasiisa aallaavigineqarnissaat qulakkeerparput, taamaattumillu innuttaasut periusissiami imminnut takusinnaallutik, najukkaneersunik tunngaveqarluni.
3. naggataatigut atituumik soqutiginnittunik paasiniaaneq ingerlanneqarpoq. Soqutiginnittut pingaarnert 39-t apersorneqarput, ilanngullugit suliffeqarfiit, oqartussat, kattuffiit ilisimatuullu. Kalaallit Nunaat sunik anigorniagassaqaqarnerisooq misissorniarniarlugu, kiisalu suliaasaqarfinni sulisut inuussutissarsiortullu periarfissat suut naleqquttutut isigineraat suussusersiiniarluni, soqutiginnittunik paasiniaaneq suliarineqarpoq.

Imminut pilersornermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni qanoq inissisimasoqarnerisooq, kiisalu siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai suut periusissiami allaaserineqassanersut, paasinissaanut paasissutissanut najoqqutassat taakkua tunngavigineqarput. Soqutiginnittut makkua apersorneqarput:

*Takussutissiaq 1:
Soqutiginnittut*

KNI (Pilersuisoq)	Brugseni
Pisiffik	Neqi
Pinngortitaleriffik	Nunalerinermik Siunnersortaqarfik
Royal Greenland	KNAPK
Royal Arctic Line	Air Greenland
Innovation South Greenland	Arctic Circle Business
Nalik Ventures	Qimmit qimuttut nerisassaannik tunisassiortoq Milak Productions
Royal Greenland (Qeqqussanik tunisassiorneq)	Igutsaatilik Ole Guldager
Inuili Food College	Sulisitsisut
Qeqertalik Business Council	Kommuneqarfik Sermersooq (Pilersaarusionermut, Pisiniartarnernut Inuussutissarsionermullu Immikkoortortaqarfik)
Avannaata Kommunua (Pisiniartarnernut Immikkoortortaqarfik)	Kommune Qeqertalik (Pilersaarusionermut immikkoortortaqarfik)
Kommune Kujalleq (Inuussutissarsionermut Immikkoortortaqarfik)	Ilisimatusartoq Aviaja Lyberth Hauptmann
Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik	Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik (Dronning Ingridip Napparsimavissua)
Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik	Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik
Aningaasaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik	Naalagaaffinngornissamut Nunanullu allanut Naalakkersuisoqarfik
Ineqarnermut Attaveqaasersuutinullu Naalakkersuisoqarfik	Inuussutissarsionermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik
Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik	Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit
Igasoq aamma angalatoq Mike Keen Paarisa	Indoor-farming suliffeqarfik Patdleq

1.6 Piujuartitsinissamut anguniakkat

Naalagaaffiit Peqatigiit piujuartitsiviusumik ineriartortitsinissamut nunarsuarmi anguniagaqarnerat, nutaanik ineriartortitsinissamut periusissianullu pilersaarutiniq suliaqarnermi politikikkut nalerassatut pingaaruteqartut atorneqarput.

Nunarsuarmi anguniakkat Imminut pilersornermut periusissiamut akuutillugit ilaatinneqarput, tassami taakkunani peqqinnissaq, atugarissaarnissaq, suliffissat nutaat aammalu akisussaassusilimmik atuineq tunisassiornerlu ukkatarineqarpiarmata.

Nunarsuarmi anguniakkat periusissiami tassanilu siunnerfiit ilaanni kalluarneqartut, matuma kinguliani allassimapput.

ANGUNIAGAQ 3 Peqqissuseq & Atugarissaarneq

3.4 2030 sioqqullugu nappaatit tuniluunneq ajortut kingunerisaannik siusippallaamik toqusarneq pitsaaliuinikkut katsorsaannikkullu pingajorarterutaannangorlugit ikilineqassapput, tarnikkullu peqqissuseq atugarissaarnerlu pitsanngorsarneqarluni.

ANGUNIAGAQ 8 Suliffiit naapertuuttut Aningaasarsiornikkullu siuariartorneq

8.2 Aningaasarsiornikkut naammassisaqarsinnaassuseq assigiinngissitaarisitsinikkut, teknologiit pitsaanerulersinnerisigut nutaaliornikkullu qaffasinnerulernera anguneqassaaq, ilaatigut qaffasissumik naleqarnerulersitsinerup sulisussanillu annertuunik pisariaqartitsisut ingerlataqarfiit isiginiarnerisigut.

8.3 Ineriartortitsinerumut sammisumik politikkinik siuarsaasoqassaaq, ingerlatanik tunisassiornermi tapersersuisoq, atorfinnik naammaginarnermi pilersitsisut, aallarnisaasut, isumassarsitsisut nutaaliortullu, aamma suliffeqarfinnik mikisuaqqanik, mikisunik akunnattumillu angissusilinnik aaqqissuussinerumik ineriartortitsinerumillu siuarsaasoq, ilaatigut aningaasatigut kiffartuussinerumut periarfissaqarnikkut.

ANGUNIAGAQ 12 Akisussaassuseqartumik atuineq tunisassiornerlu

12.3 2030 sioqqullugu innuttaasumut ataatsimut niuertarfinni atuisunilu nunarsuarmiuni nerisassanik maangaannartitsineq affaannangortinneqassaaq aamma tunisassiornermi pilersuisunilu inuussutissatigut annaasat, tassunga ilanngullugit karrinik katersinerup kingorna karrit annaasat, ikilissineqassapput.

12.5 2030 sioqqullugu pitsaaliuinikkut, annikilliliinikkut, pissarseqqinnikkut atoqqiinikkullu eqqakkanik pilersitsisarneq annertuumik annikillineqassaaq.

Kapitali 2: Imminut pilersornerup annertussusaa

2.1 Nunani Avannarlerni Ministerit siunnersuisooqatigiit Nalunaarusiaat

Nunani Avannarlerni Ministerit siunnersuisooqatigiit ukiuni kingullerni inuussutissanut suliniutissat ukkatarineqarnerat annertusitissimavaat, ilanngullugu "New Nordic Kitchen Manifesto" pilerseqqissimallugu. Malunniuttumi ukiumoortumik EMBLA Awards-imi erseqqissarneqartumi, nunani avannarlerni nerisaqarnikkut kulturip nunarsuarmit isigalugu nukittuutut inissisimanermut pingaaruteqartoq, erseqqissarneqarpoq. Nunani avannarlerni nerisassat tamanut pissarsiariuminartunngortinneqarnissaannik siunnerfeqarnermi, najukkani nunallu immikkoortuini nerisassat inuiaqatigiinni unammilligassat, soorlu piujuartitsineq, inuiaqatigiit nammassinnaassuseqarnerat, aningaasaqarnikkut ingerlasinnaassuseqarneq peqqinnissarlu, aaqqiiviginiarneranni qitiusutut inissisimasut, malunniuttumi pingaartinneqarpoq. Taamatut isiginninneq aamma Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermut periusissiamut attuumassuteqarpoq, tassani najukkani inuussutissanut suliniuteqarnerit akuutinneqarneranni imminut pilersornerulernissaq piujuartitsiviusumillu ineriartorneq tunngavissinneqarsinnaalluni.

Tamatumunna naapertuuttumik nalunaarusiaq "Nunani avannarlerni qeqertani inuiaqatigiinni tallimani inuussutissanik imminut pilersorneq", ilaatigut nunani avannarlerni qeqertani inuiaqatigiinnut tallimanut, ilanngullugu Kalaallit Nunaat, pilersuinerup annertussusaanik naammassineqarneranillu paasiniaanermik imaqartoq, Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit 2022-mi saqqummersippaat. Taamaattumik taanna ullumikkut Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup annertussusaanut tunngavissiivoq, siunnerfiup kissaatigineqartup tungaanut ineriartornerup malinnaaffiginissaanut misissoqqissaarnissaanullu siunissami atorineqarsinnaalluni.

Nalunaarusiami ilaatigut policy-ni allakkiat attuumassutillit allaffimmi misissoqqissaarneqarnerat, inuussutissanut suliaasaqarfimmi najukkani suliaqartuusunik apersuinerit aammalu ukkatarineqartunik eqimattanik apersuinerit kiisalu imminut pilersornerup annertussusaata naatsorsornissaanut paasissutissanik nalunaarsukkanik katersineq, tunngavigineqarput, taamaattumillu paasissutissat najoqqutarineqartut annertooujussuullutik.

Nalunaarusiami imminut pilersornerup annertussusaani allassimavoq, nerisassat nunami nerineqartartut qanoq annertutigisut, nunami tassani tunisassiarineqartarnerisut, inuussutissat avammut niuerutigineqanngippata nerisassat nerineqarsinnaasut qanoq annertussuseqartussaanerannut, naammassinninnerup annertussusissaani takutinneqarluni. Inuussutissat nunani allani suliarineqartartut taamaalilluni inuussutissanik imminut pilersornerup ataani ilaatinneqanngillat. Suliniuteqarnermi tunngavigisat naatsorsuineri ilaatinneqanngillat, taamaattumik assersuutigalugu uumasuteqarnermut nerukkaatissanik eqqussuineq eqqarsaatigineqarsimanani.

Inuussutissanut ataasiakkaanut nunatsinni ataatsimut katillugu tunisassiarineqarsimasunut paasissutissat nalunaarsukkat atorlugit, avammut nioqqutigineqartut ilanngaaticigalugit, tamatumalu kingorna Kalaallit Nunaanni atuinermik agguarlugit, nalunaarusiami imminut pilersornerup annertussusaa naatsorsorneqarpoq. Tunisassiornermut, eqqussuinermut avammullu nioqquteqarnermut kisitsisit aallaavigalugit, tunisassiornerup eqqussuinerullu katinneranni avammut nioqqutigineqartut ilanngaaticigalugit, inuussutissani assigiinngitsuni atuneq naatsorsorneqarpoq. Nioqqutissanik tunisatorneq nerisassanut imigassanullu atorineqartoq kisimi ilanngunneqarpoq – nerukkaatissanuunngitsoq imaluunniit assersuummut ikkussuinermuunngitsoq.

Inuussutissat tamarmik nukissamik akoqarneranut naatsorsorlugu naatsorsorneqarput, inuussutissat tamaasa akimorlugit sanilliussisinaanissamut, nioqqutissamut kiilumut ataatsimut kilojoule (kJ) uuttuutigineqarluni.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaarnernut toqqorsivik, kisitsisinut eqqussuinnermut avammullu nioqquteqarnermut atorneqartunut, pingaarnertut najoqqutarineqarpoq, tassani ilanngaaserinermi akigititami kapitali pingaarneq malillugu immikkoortiterisoqarluni.¹ Tunisassiornermut paasisutissanut nalunaarsukkanut Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit nammineq taagugaat "paasisutissat nalunaarsukkat najoqqutassat aggornilersukkat", ilaatigut Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaarnernut toqqorsivimmit (piniarnermut naatsorsueqqissaarneq, aallaaniarneq aamma uumasut amerlassusaanni uumasunik kisitsineq, tassani oqimaassusaat naatsorsuinerni missiliorneqarluni), case-nik misissuinnerit oqaloqatigiinnerit aammalu internettimi paasisutissat, aallaavigineqarput. Taamaattumik nalunaarusiap inerneru annertuunik nalorninartortaqrput.

Ataatsimut isigalugu Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit inuussutissat tamaasa akimorlugit imminut pilersornerup annertussusaa 17%-iusoq naammassinninnerup annertussusissaa 278%-iusoq paasisimavaat, tamanna pingaartumik aalisakkanik annertuumik tunisassiornermik avammullu nioqquteqarnermik pissuteqarluni.

Imminut pilersornerup annertussusaanni allassimavoq, nerisassat nunami nerineqartartut qanoq annertutigisut nunami tunisassiarineqarsimanersut. Naammassinninnerup annertussusissaanni takuneqarsinnaavoq, nerisassat nunami nerineqarsinnaasut, inuussutissanik avammut nioqquteqarsimangikkaanni, qanoq annertutigissagaluarersut.

Nalunaarusiami matumani imminut pilersornerup annertussusaa najoqqutarisaq atorlugu naatsorsorneqarpoq:

$$\text{Imminut pilersorneq} = \frac{\text{Tunisassiorneq} - \text{Avammut nioqquteqarneq}}{\text{Atuineq}}$$

Takussutissiaq 2. Imminut pilersornerup annertussusaa aamma naammassinninnerup annertussusissaa nioqqutissani immikkoortiterlugu naatsorsorneqarpoq, nukissanngorlugu naatsorsorneqarluni

Suussuseq	Imminut pilersornerup annertussusaa	Naammassinninnerup annertussusissaa
Immuliorkfik	0%	0%
Neqit	40%	63%
Naatitat	0%	0%
Karrit	0%	0%
Naatsiiat	7%	7%
Aalisakkat	85%	3875%
Allat	0%	0%
Katinnera	17%	287%

Takussutissiaq 1-imi takutinneqarpoq, Kalaallit Nunaat aalisakkanut tunngatillugu annertumik imminut pilersortoq aammalu neqinut tunngatillugu imminut pilersornera ajorpallaanngitsaq, kisianni tunisassiat

¹ <https://tarif.skat.dk/arctictariff-public-web/#1/taric/nomenclature/%20sbn?sd=11012022&d=I&cc=&l=da&q|=da&ea=false>

sinnerinut tunngatillugu imminut pilersornerup annertussusaa appassissoq imaluunniit imminut pilersunngitsaq.

Immuliorkfik

Takussutissiaq 1-imi takutinneqarpoq immuliorkfinni tunisassiat tamarmik eqqussorneqartartut. Tamatuma allannortinneqarnissaa aamma kissaataannqilaq. Nioqqutissat eqqussorneqartut unammillerfiginissaat periarfissaasussaannqilaq. Allassimasutut, Kalaallit Nunaat tamakkiisumik imminut pilersulissasooq kissaataannqilaq. Imminut pilersorneq aningaasaqarnikkut ingerlanneqarsinnaassaaq, aammalu nukittuffiit atuutereersut ukkatarineqassapput. Taamaattumik periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai pillugit immikkoortumi Kalaallit Nunaanni immuliorkfinni tunisassiat ukkatarineqassannqillat.

Neqit

Imminut pilersornerup annertussusaa 40%-iuvoq, naammassinninnerup annertussusissaa 63%-iulluni. Taamaattumik neqinik tunisassiornerup iluani, ilanngullugit savaaqqat, umimmaat, nersussuit tuttullu (aammalu assersuutigalugu puulukinik tunisassiornerunngitsooq), imminut pilersornerup annertussusaata ineriartortinnissaa periarfissaqarpoq. Taamaattumik ilaatigut neqinik tunisassiorneq qanoq pitsannqorsarneqarsinnaanersooq, periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai pillugit immikkoortumi ukkatarineqassaaq.

Naatitat

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit Nalunaarusiaat naapertorlugu Kalaallit Nunaat naatitani 0%-imik imminut pilersorpoq, naammassinninnerup annertussusissaa 0%-iulluni. Kalaallit Nunaanni naatitanik tunisassiorneq ingerlanneqarsimavoq sulilu misilerarneqarluni, taamaattumik imminut pilersornerup annertussusaa appassissoqarsuarmiittoq naliliisoqarluni. Nassuiarneqartutut, periusissiami nukittuffiit aammalu Kalaallit Nunaat sutigut unammilleqatigiinnermi iluaqtissartaqarnerooq, periusissiami ukkatarineqassapput. Taamaattoq naatitanik tunisassiorneqarsimavoq, ilaatigut qungullinik tunisassiorneqarsimavoq, periarfissat annertoqarsuutut isigineqarput, pingaartumik Kalaallit Nunaata Kujataani, taamaattumik naatitat ilai taakkuninnga imminut pilersornerup annertunerulersinnaaneranut sunniuteqartussaapput. Tamatuma saniatigut naasuni assigiinngitsuni, nunatsinni pinngortitami naasartuni, periarfissaqarfiit annertoqarsuupput, soorlu kuannit, paarnat, qajaasat, issittumi tupaarnat il.il., tamatuma saniatigut aamma oqaluttuarisaanermi annertoqarsuarmik pingaaruteqarlutik.

Karrit

Karrinik tunisassiat tamarmik Kalaallit Nunaannut eqqussorneqartarput. Kalaallit Nunaanni karrinik tunisassiorneqarsimavoq silap pissusiatigut tunngavissat pitsaanerpaajunngillat, taamaattumik siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai inissisimaffimmi tassani ilaatinneqassanatik.

Naatsiat

Imminut pilersornerup annertussusaa aamma naammassinninnerup annertussusissaa tamarmik 7%-iusut naliliisoqarpoq. Kalaallit Nunaanni naatsianik tunisassiorneqarsimavoq annertunerusunik periarfissaqarpoq, taamaattumik siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai pillugit immikkoortut aamma nioqqutissanut tassani inissisimasunut tunngassuteqassallutik.

Aalisakkat

Aalisakkat Kalaallit Nunaanni tunisassiorneqartut annertussusaasa, Kalaallit Nunaanni pisariaqartitsineq 4000-riaatingajammik matussusersinnaavaa. Tassalu tunisassiorneq annertoqarsuuvooq. Imminut pilersornerup annertussusaa 85%-iuvoq, taamaattumik isumaluuterpassuit taakkua pitsaanerusumik atorluarneqarnissaat suli periarfissaqarpoq, ilaatigut aalisakkat allat soorlu blåmusliger, kammusliger, nipisat, eqqusat imaluunniit qeqqussat atorluarnerisigut. Taamaattumik periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai nioqqutissanut tassani inissisimasunut tunngassuteqassapput.

Allat

Inissisimaffimmiipput ilaatigut sukut, kakao-nik tunisassiorneq, orsunik uumassusilinneersut naatitaneersullu il.il. Nalillisoqarpoq nioqqutissat tamarmik tassaniittut eqqussorneqartartut. Tunisassiani taakkunani Kalaallit Nunaata imminut pilersornerulernissaa periarfissaqartussaangilaq, taamaattumik siunnerfinni aamma siunnerfiit ilaanni tassani inissisimasut ilanngunneqaratik.

2.2 Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiinnit nalunaarusiami anigorniagassat

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup annertussusaanut kisitsisitaliiniarsarisimagaluartut, Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup annertussusaata paasiniarnissaa pisariusorujussuuvuq. Immikkoortoq tulliuuttoq anigorniagassanik allaaserinninneruvoq, kiisalu imminut pilersornerup kisitsisitalerneqarnerata siunissamut pitsaassusileqqinniarnissaanut tunngatillugu suliniutissat suut aallartinneqarsinnaanersut, inassuteqaatit arlallit allatorneqarput.

Paasissutissanik nalunaarsukkanik tunngavissaqarnerup annikinnera

Saqqummersinneqartumi ilungersunartut ilaat tassaavoq, paasissutissat tunngaviusut aggulussimasut, imminut pilersornerup annertussusaanik misissueqqissaarnissamut atorneqarsimanerat. Eqqornerusunik tutsuiginarnerusunillu inerniliussinissamut siunissami misissuinerne paasissutissanut najoqqutarisat akulerusimanerusut arlaqarnerusut aalajangersimanerusullu ukkatarineqartariaqaraluarput.

Tamatuma saniatigut nerukkaattissanik naggorissaatinillu eqqussuineq ilaatinneqanngilaq. Taamatuttaaq savaateqarnermut, qimmit nerisassaannut il.il. atatillugu ukiumut eqqussorneqartartut annertoorujussuummata, imminut pilersornermut tamanna equngasumik takutitsilersinnaavoq. Taamaattumik siunissami misissueqqissaarnerni aamma nerukkaattissat eqqunneqartartut pillugit paasissutissat nalunaarsukkat aamma ilaatinneqartariaqaraluarput. Tamanna najukkani tunisassiornerup eqqussuinerullu imminnut tamakkiisumik ataqatigiinnerannik paasitseqataasussaavoq, taamaalillunilu aamma allanngornerusumik takutitsisussaalluni.

Kulturimik paasisimanneq

Kalaallit Nunaanni piniartoq kingusinnerusukkullu aalisarnermik kultureqalernerneq, Kalaallit Nunaanni sumiiffinni tamaginni akuutinneqartunut ilaavoq, minnerunngitsumik illoqarfanni minnerusuni nunaqarfanni. Taassuma kulturimut tunngasortaata paasinissaa, misissueqqissaarnermilu ilaatinneqarnissaa, pingaaruteqarpoq, tassami piniarneq aalisarnerlu aningaasaqarnikkut ingerlataaginnanngimmata, kisianni aamma amerlasuut imminnut paasisarnerminni, inuunerminni kinaassutsiminnilu ilaasuni qitiutittarlugu. Taamaattumik naatsorsuutigineqarpoq aalisarnermut piniarnerullu annertussusaanut tunngatillugu kisitsisit ilisimaneqanngitsut annertoorujussuusut, Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit nalunaarusiaanni ilanngunneqarsimanatik. Taamaattumik inuussutissanik pilersuinerup tamakkiinerusumik takutinnissanut, siunissami misissuinerne kulturip taassuma nassuiarnissaa amerlassusilerneqarsinaalu pingaartinneqarnerusariaqarpoq, taamaalillunilu kisitsisit ilisimaneqanngitsut paasisimaarinerneqarnerusariaqarlutik.

Tamatuma saniatigut ilaqutariit najukkanilu innuttaasut akornanni pisat agguattarnerat kulturikkut periaaserineqarpoq pingaaruteqartoq. Taamatut periaaseqarnermi inuppassuarnut inuussutissanik isumannaarisooqartarpoq inooqatigiinnermilu ataqatigiinneq nukittorsarneqartarluni. Inuussutissanik pilersuineq eqqornerusumik takutinniarlugu periaatsip taassuma misissueqqissaarnermi ilaatinissaa pingaaruteqarlunnarpoq. Taamaattumik aalisarneqartut pisarineqartullu qanoq avitseqatigiissutigineqartartiginersut, taamatullu periaaseqarneq inuussutissanik pilersuinerneq inuillu ataqatigiilluarnernut qanoq iluaqutaanersoq, siunissami misissuataarinerni aamma ukkatarineqartariaqarpoq. Pisat qanoq annertutigisut ilaqutariit allat akornanni avitseqatigiissutigineqartarnersut misissorlugu, tamanna annertussusilerneqarsinnaavoq.

Inoqarfiit minnerusut illoqarfiillu assigiinngissutaat

Imminut pilersornerup annertussusaa inoqarfiit illoqarfiillu akornanni assigiinngissuteqartorujussuuvoq. Inoqarfinni minnerusuni aalisarnek piniarnerlu amerlanertigut inuussutissanut pingaarnertut aallaavigineqarpoq. Amerlanerit umiatsiaqarput imaluunniit umiatsiaaraqarlutik, taamaattumik taakkua pinngortitami isumalluutunut ajornanngitsumik periarfissaqarput. Tamatuma saniatigut ataatsimooqatigiinnermi periaatsinik atuisoqarpoq, soorlu assersuutigalugu neqit aalisakkallu nammineq pisarineqartut umiatsiaqanngitsunut umiatsiaaraqanngitsunulluunniit agguaanneqartarlutik, taamaalillutik taakkua allat aalisarlutik imaluunniit piniarlutik pisarisimasaannit aamma iluaquserneqartarlutik.

Parlattuanik illoqarfiit pingaarnertigut inuussutissanik nerukkaatissanillu eqqussorneqartunik pinngitsuuisinnaannginnerupput. Tamatuma saniatigut tapiiffigineqanngitsumik niuorneq aamma atugaaneruvoq. Suli illoqarfimmiorpassuit umiatsiamik pigisaqarput aammalu aalisartarlutillu aallaaniartarlutik, kisianni amerlanerit taamatut periarfissaqanngillat, taamaattumik pisiniarfinni najukkaneersunik nioqqtissiasanik taamaaqataannik nioqqtigineqanngitsunik pisiniartarlutik imaluunniit najukkami ulloq taanna pisanik kalaaliminernik tuniniaavinni nioqqtissiasanik pisarlutik.

Siunissamut ilisimatusarnermut inassuteqaatit

Imminut pilersornerup annertussusaata paasisimaarilernissaata pitsaanerulersinnissaanut inassutigineqarpoq siunissami ilisimatusarnermi suliassaqarfiit makkua ukkatarineqassasut:

1. Paasissutissat nalunaarsukkat tunngavissat pitsanngorsarnerat: Najoqqutarisanit arlalinnit paasissutissanik nalunaarsukkanik katersineq assigiissaarinerlu, misissueqqissaarnissamut patajaannerusunik tunngavissaqalersitsisussaavoq. Qitiusumi paasissutissaasivimmik pilersitsineq iluaqutaasinnaavoq, tassani inuussutissanik tunisassiorneq, eqqussuineq atuinerlu pillugit paasissutissat katersorneqartarlutik ingerlaavartumillu nutarterneqartarlutik.
2. Eqqussukkanut paasissutissat nalunaarsukkat ilanngunnissaat: Imminut pilersornerup annertussusaata tamakkiinerusumik takutinissaanut siunissami misissueqqissaarnerni nerukkaatissat allallu inuussutissat tunisassiat eqqussorneqartut pillugit paasissutissat nalunaarsukkat ilanngunneqartariaqaralarput. Tamanna eqqussuinerup pinngitsoorneqarsinnaannginneranik eqqornerusumik nalilersuisitsisussaavoq.
3. Najukkani kulturimik paasisimasaqarneq: Aalisartut piniartullu kulturiannik kiisalu pisat avitseqatigiissutigineqartarnerannik periaaseqarnermik itinerusumik paasisimasaqarnissaq pisariaqarpoq. Pitsaassusilinnik misissuinerit, taakkuninngalu pingaarnertigut misissueqqissaarnerni ilaatitsineq, taakkununnga tunngasortaannik paasinarisitseqataasinnaapput.
4. Inuit kulturimullu tunngasut akuliutsinneqarnerat: Inuussutissanik pilersuinermi inooqatigiinnermut kulturimullu tunngasortaasa akuersaarnissaat ilanngunneqarnissaallu pingaaruteqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik misissueqqissaarneq ataatsimut isiginninnerusumik aallaaveqassaaq, paasissutissat nalunaarsukkat amerlasuut aammalu paasisimasaqarnerit pitsaassusillit, imminut pilersornerup annertussusaanik tamakkiisumik takutitsinissamut atorineqassallutik.

Imminut pilersornerup annertussusaa

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit nalunaarusiaanni naliliisoqarpoq Kalaallit Nunaat 17%-imik imminut pilersortoq. Kisitsit, periaatsitigut unammilligassaqarneq sillimaffigalugu, matuma siuliani allaaserineqarpoq. Taamaattoq naliliisoqarpoq maannakkut inissisimanermi 17%-inut taakkununnga paasissutissat nalunaarsukkat pissarsiarineqarsinnaasut pitsaanerpaat aallaavigineqartut. Tamatuma saniatigut naliliisoqarpoq paasissutissat nalunaarsukkat, imminut pilersornerup annertussusaanik annertunerulersitsisussat, aammalu paasissutissat nalunaarsukkat imminut pilersornerup annertussusaanik annikillitsisussat, amigaataasut.

Taamaattoq nalunaarusiami takutinneqarpoq, imminut pilersornerup annertussusaata annertunerulersinnissaanut tunngatillugu pitsaanerulersitsinissaq periarfissaqartoq, pingaartumik neqit, aalisakkat, naatsiat ilaatigullu naatitanik tunisassiornerup iluanni.

Immikkoortup tulliani, siullermik pingaarnertullu innuttaasut imminut pilersorneq qanoq isigineraat, kiisalu ulluinnarni taakkua iliuserisartagaat, sammineqarput. Tamatuma kingorna suliaqartuusut Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi suut nukittuffittut anigorniagassatullu isigineraat, paasiniarneqarnera allaaserineqarpoq.

Kapitali 3: Atuisarnermik nalilersueqqissaarneq

Periusissiap suliarineqarneranut atatillugu innuttaasuni ukkatarineqartunik eqimattakkaanik apersuineq ingerlanneqarpoq. Assigiinngitsunik ukiullit peqataanissaat qulakkeerniarlugu innuttaasut eqimattani marlunni agguarneqarput. Inersimasut 30-70-inik ukiullit aammalu inuusuttut 18-30-nik ukiullit. Nunami sumiiffinni innuttaasut nunap immikkoortuinut agguataarneqanngillat, kisianni ukkatarineqartuni eqimattakkaani nunarput tamakkerlugu siamasissumik peqataatitsinissaq qulakkeerneqarpoq. Innuttaasut assersuutigalugu Avannaani nunaqarfimmeersut aammalu Tunumeersut sanilliunneqarsinnaasunik anigorniagassaqartut, taamatullu Ilulissani aamma Sisimiuni innuttaasut ilisarnartunik periarfissaqartut, naatsorsuutigineqarnera aallaavigalugu tamanna aalajangiunneqarpoq. Ukkatarineqartunik eqimattakkuutaanik apersuinermi immikkut nunami sumiiffimmi anigorniagassat apeqqutigineqarput.

Inuit Tunumeersut apersorneqarnerannut tunngatillugu, tamakkiisumik paasinninnissaq paasissutissallu pitsaassusaat qulakkeerniarlugit, siunnersorti tunumiusut oqaluttoq paasisartorlu ikiortigineqarpoq.

Ukkatarineqartunik eqimattakkuutaanik apersuineri inuit peqataasut nukissaqarluartut amerlavallaarsinnaanerit amerlanertigut aarlerinaateqartarpoq. Taamaattumik inuit piomagaluarlutik pisiniarfinni kalaaliminernik toqqaanerusarnissamut aningaasaqarnikkut periarfissaqanngitsut amerlasuujunerat, eqqumaffigeqqussallugu pingaaruteqarpoq.

3.1 Nalinginnaasumik takuneqartartut

Kalaalimernit pingaartillugit aammalu nerisarerusunnerullugit, ukkatarineqartut eqimattakkuutaat tamarmik pingaarnertigut oqaatigaat. Taakkua oqaatigaat kalaallit nerisassanut kulturianni neqit aamma aalisakkat/qaleruallit aalajangiisuusartut, tamannalu kalaallit nerisassaannik nerisaqarnerminni kulturiminnut ileqquminnullu ilaasutut isigalugu, taamatullu aamma najukkami nerisassat piujuartitsiviunissaat akueralugu.

Apersorneqartuni amerlasuut nammineeurlutik naatitanik naatsitsisarnermik pitsaasunik misilittagaqanngillat. Ataasiakkaat oqaatigaat naatitanik naatitsisarlutik. Taamaattoq pingaartumik Kujataani najugallit akissuteqartut oqarput taamaaliortoqarsinnaasoq. Taamatuttaaq ataasiakkaat oqaatigaat naatitanik naatsitsisarnerissaq periarfissaqartoq, aammalu naatitanik namminersorlutik tunisassiorartut ikittuinnaat ilisimallugit. Tamatuma saniatigut Sisimiuni meeqqerivinni naatitanik naatsitsisarlutik suliniutinik suliaqarsimapput. Taamaattoq naatitat Kalaallit Nunaanni tunisassiaanissaat aalajangiisuunngilaq, kisianni nunarput tamakkerlugu naatitanik nalinginnaasunik pissarsinnaaneq pingaarneruvoq.

Inoqarfinni minnerusuni nammineq "pisortatigoortuunngitsumik" aqutissat atorlugit annertunerusumik niuorneq ingerlanneqarpoq, taamaattumillu imminut pilersornerup annertussusaa qanorpiaq annertutiginersoq, aamma nalileruminaassinnaavoq. Inuusutissanik ilaquttaminniit pissarsisarlutik imaluunniit ilisarimasaminnit imaluunniit inuit attaveqatigiittarfiisigut pisisarlutik, amerlasuut inoqarfinni minnerusuneersut oqaatigaat.

Ilaqutariinni aallaaniartaratik imaluunniit aalisartaratik, taamaattumillu kalaaliminernik pissarsiniartarneq ajornakusoortoq akisunerusorlu, ilaasa oqaatigimmassuk erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq. Tamatumani piniariarsinnaanissamut aalisariarsinnaanissamullu umiatsiaqarnissaq pisariaqarpoq, aammalu innuttaasut aningaasaqarnikkut isumalluutissakitsut amerlanertigut umiatsiaqartanngillat.

Kalaallit nerisassaat pitsaassutsimut atasuupput aammalu kulturimut ilaalluni, kisianni peqatigisaanik imminut pilersornerunissamut tunngatillugu ataatsimut isigalugu akimmiffissaqarpoq:

Pissarsinnaaneq: pisinissaq imaluunniit imminut pilersornissaq ajornannginneroq. Pisiassaqannginneruvoq aammalu ukiup qanoq ilinera nunamilu sumiiffiit pingaaruteqarput. Tamatuma

saniatigut ilaqutariinni aallaaniartartuni imaluunniit aalisartartuni ilaanerluni, pingaaruteqarpoq. Amerlanertigut nerisassanik eqqussukkanik pisinissaq nerisassiornissarlu "ajornannginnerusarpoq".

Akigititat: kalaalimernit pisiniarfimmi imaluunniit assersuutigalugu inuit attaveqatigiittarfiini pisiarineqarlutik pisoqartillugu, kalaaliminernik amerlanerusunik atuinissami tunngavigisatut pingaarutilinnut ataatsimut isigalugu taaneqarpoq. Allatut oqaatigalugu kalaallit tunisassiaat akikinnerusuupata, amerlanerit toqqartassagaluarpata.

Pitsaassuseq: ataatsimut isigalugu inuit apersorneqartut oqaatigaat kalaalimernit pitsaassusut aammalu pitsaassususaasut. Taakkua assersuutigalugu savaaqqanik New Zealand-imeersunut sanilliullugu, kalaallit savaaraanik piserusunnerupput, tassami taakkua mamarnerummata. Peqatigisaanik Kalaallit Nunaanni neqit pissarsiarineqarsinnaasut akisunerupput.

3.2 Atuinerup ilusaa

"Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018-imeersumi"² innuttaasut illoqarfinnut nunaqarfinnullu agguarneqarput. Ullumikkut Kalaallit Nunaanni illoqarfiit 18-iupput nunaqarfiillu 60-iullutik. Sumiiffinnut taakkununga tamaginnut pisortatigoortumik taaguut nalinginnaasumik tassaavoq inoqarfiit, taakkua inoqarfinnut pingaarnnut, inoqarfinnut anginerusunut, inoqarfinnut minnerusunut aammalu inoqarfiit minnersaannut agguarneqaqqittarlutik.

Ukkatarineqartuni eqimattakkaani misissuinerimi matumani "Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuinerimi 2018-imeersumi" immikkoortiterisimanerup assinga malinneqarpoq, aammalu inoqarfinni pingaarnerni (illoqarfiit anginerit tallimat) aammalu sinneri inoqarfinni (illoqarfiit minnerit nunaqarfiillu) innuttaasunut agguarneqarlutik.

Assigiinngitsunik ukiulinnik peqataatitsinissaq qulakkeerniarlugu innuttaasut eqimattani marlunni agguarneqarput: inersimasut 30-70-inik ukiullit aammalu inuusuttut 18-30-nik ukiullit. Taamaattumik immikkoortumi tamanna tunngavigalugu eqimattat sisamangortinneqarput. Eqimattat sisamat taakkua aammalu tunngavigisat tallimat aallaavigalugit matuma kinguliani atueriaaseqarnerit nassuarneqarput.

Eqimattat 1: Inuit 35-t sinnerlugit ukiullit inoqarfinni minnerusuni najugaqartut

- Tuniniakkat nioqqutissallu pisiarineqarsinnaasut: Kalaallit nerisassaannik pisiassaqrnerup killeqarnera, akissuteqartut misigisarpaat. Pisiassat amerlaneruppata akigititallu pitsaaneruppata, najukkani immikkut suliarineqartartunik amerlanerusunik piserusukkaluarput, soorlu "qullukkat",.
- Suut nerinerusarpaat: Kalaallit nerisassaataat, soorlu aalisakkat, puisu, raajat aammalu aalisakkat panertut nerisarineqarnerupput. Ulluinnarni aammalu nuannannermi najukkaneersut kalaalimernit pingaarnertittarpaat.
- Nerinissanik pilersaaruserneq: Nerinerni kalaalimernit ilaatinnessaat iliuuseqarfigineqartarpoq, kisianni pisiassat killeqarnerat pissutigalugu tamanna ilungersunarsinnaavoq.
- Nammineq aalisarneq aamma nerisassanik tunisassiorneq: Iliuuseqarluni nammineq aalisarneq aamma nerisassanik tunisassiorneq nalinginnaasuupput. Amerlasuut ukioq tamaat kalaaliminernik pissaqarnissartik isumagisarpaat.
- Akigititat sunniutaat: Pissarsinnaaneq pitsaassuserlu tunngavigineqartuni pingaaruteqarput, kisianni akigititat aamma kalaaliminernik atuinerimi pingaaruteqarput.

Eqimattat 2: Inuit 35-t sinnerlugit ukiullit illoqarfimmi najugaqartut

- Tuniniakkat nioqqutissallu pisiarineqarsinnaasut: Kalaaliminernik nioqqutissanik toqqagassaqrnerunissaq kissaatigineqarpoq. Amerlasuut nerisassatik pisiniarfinni pisiarisarpaat aammalu aaqqiissutissat pisariitsut ujartorneqartarput, soorlu kalaallit qallersuusiat.

---

² Kalaallit Nunaanni innuttaasuni misissuineq 2018 – Inuuniarnermi atugassarititaasut, inooriaaseq peqqissuserlu, SDU

- Suut nerinerusarpaat: Nioqutissat Kalaallit Nunaanneersut aamma eqqussorneqartut akuleriisillugit. Nalliuttuni aammalu inuit katerisimaartarnerini kalaallit nerisassiaat pingaartinneqartarput.
- Nerinissanik pilersarusiorneq: Nerinissat kalaalimernik pissarsisinnaaneq malillugu pilersarusiorneqartarput, kisianni ulluinnarni nerisassiornermi pisiniarfimmi nioqutissat amerlanertigut atorineqartarput.
- Imminut pilersorneq nerisassanillu tunisassiorneq: Illoqarfinni nammineq aalisartarneq aamma nerisassanik tunisassiorarneq annikinneruvoq, kisianni nioqutissat Kalaallit Nunaanneersut pissarsiarineqarsinnaatillugit, taakkua pingaartinneqarnerusarput.
- Akigititat sunniutaat: Akigititat pingaaruteqarput, kisianni pissarsisinnaaneq pitsaassuserlu aalangiisuusarput. Akikillisaqartillugu nioqutissat Kalaallit Nunaanneersut amerlanertigut pisiarineqartarput.

Eqimattat 3: Inuit 35-t inorlugit ukiullit inoqarfinni minnerusuni najugaqartut

- Tuniniakkat nioqutissallu pisiarineqarsinnaasut: Amerlanerit nammineq aqutissat, soorlu inuit attaveqatigiittarfii, imaluunniit ilisarimasat aqutigalugit kalaalimernik pisisarput. Pisiniarfiiit avaqqullugit niuertarneq atugaavoq.
- Suut nerinerusarpaat: Kalaallit nerisassaataat, soorlu mattak, nikkut aalisakkallu panertut nerineqarnerusarput. Kalaalimernit najukkaneersut annertuumik pingaartinneqarput.
- Nerinissanik pilersarusiorneq: Kalaalimernit iliuuseqarluni atorineqarput, kisianni pissarsiarisinnaanerata akigititallu killiliisuusinnaapput. Nerisassat eqqussorneqartut aqqiissutissatut akikinnerusarput.
- Nammineq aalisarneq aamma nerisassanik tunisassiorneq: Nammineq aalisarneq aammalu najukkani tunisassiorneq pingaaruteqarput, kisianni ilaqutariinni isumalluutit pinngortitamukarsinnaanerlu apeqqutaasarput.
- Akigititat sunniutaat: Akigititat, pitsaassuseq pissarsisinnaanerlu nioqutissanik Kalaallit Nunaanneersunik pisinissamat sunniisarput. Amerlasuut najukkani kalaalimernik pinsinginnerminni akikilliliisoqarnissaa utaqqisarpaat.

Eqimattat 4: Inuit 35-t inorlugit ukiullit illoqarfinni najugaqartut

- Tuniniakkat nioqutissallu pisiarineqarsinnaasut: Kalaallit tunisassiaannik pissarsinissamat illoqarfinni periarfissat ilisimavai atortarlugillu, ilanngullugit inoqarfinni minnerusuni ilaqtaninngaaniit. Pitsaassuseq piujuartitsinissarlu pingaaruteqarput.
- Suut nerinerusarpaat: Aalisakkat aamma tutut annertuumik nerisarineqarput, aammalu kalaallit tunisassiaat salliutinneqartarput. Piujuartitsinissaq tunngavigisani qitiutinneqarpoq.
- Nerinissanik pilersarusiorneq: Ukiup qanoq ilinerani pissarsiarineqarsinnaasut aammalu najukkani kalaalimernit pissarsiarineqarsinnaanerata aallaavigalugu nerinissat pilersarusiorneqartarput. Nerisassat eqqussorneqartut amerlanertigut ajornaatsuunerat pissutigalugu amerlanertigut atorineqartarput.
- Imminut pilersorneq nerisassanillu tunisassiorneq: Kalaalimernit pingaartinneqarnerupput, kisianni angajoqqaat ilisarimasallu annertuumik apeqqutaapput. Naatitat Kalaallit Nunaanneersut akisupput aserujanerullutillu.
- Akigititat sunniutaat: Akigititat atuinnermut sunniisarput, kisianni kalaalimernut akiliinerunissaq piumassuseqarfigineqarpoq, amerlanertigut angajoqqaat imaluunniit ilisarimasat aqutigalugit pisiarineqartarlutik.

3.3 Atuisartut ilisarnaataat

Ukkatarineqartuni eqimattakkuutaani sisamani taakkunaniittunik apersuinerit aallaavigalugit ilisarnaatit assigiinngitsut tallimat, innuttaasut amerlanersaannik agguataariffiusinnaasut, suliarineqarput. Atit, sumiiffiit, ukiut aammalu inuuniutigineqartoq nammineq toqqagaapput aammalu takussutissiisussatuinnaq atorineqarlutik.

Atuisut ilisarnaataat kingusinnerusukkut siunnerfinnut allaaserineqartunut atatillugu atorineqassapput.

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq – Piitaq Kullorsuarmioq, 45-nik ukiulik, aalisartoq

- Kalaalimernit piumaneruai, pingaartumik aalisakkat neqillu.
- Nammineerluni nerisassani aalisarluni piniarlunilu piasarpai. Kalaalimernik ukioq tamaat uninngasuuteqartarpoq, kalaalimernit qeritillugit panertillugillu.
- Imminut pilersornissaq najukkamilu nerisassanik pilisarnissaq sakkortuumik salliutippaa.
- Pisiniarfimmi neqinut aalisakkanullu akigititat pingaaruteqarnerungillat, pissutigalugu kalaalimernik nammineerluni pissarsisaramik. Tamatuma saniatigut nammineq piasarngisaminnik kalaalimernik paarlaasseqateqartarput.
- Periusissiami siunnerfiit siunnerfiillu ilai amerlanerit Ilisarnaat 1-imut annertoorsuarmik attuumassuteqanngillat, tassami imminut pilersortooreerami. Taamaattoq siunnerfiit ilaasa malitsigisaanik Ilisarnaat 1 tunisassianik toqqarsinnaasaminik qinigassaqaqarnerulersinnaavoq.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq – Judithe Nuummeersoq, 51 aammalu Namminersorlutik Oqartussani aqutsisoq

- Kalaalimernit nioqqutissallu eqqussukkat akuleriissillugit nerisarpai.
- Amerlanertigut pisiniarfinni nerisassarsisarpoq.
- Kalaalimernit pissarsiassaattillugit pingaartinneruai, kisianni nammineerluni piniarnissamut imaluunniit nerisassanik naatitsinissamut piffissaqarujussuannigilaq.
- Akigititat pingaaruteqarput, kisianni pissarsinnaaneq pitsaassutsillu aalajangiisuupput. Akikillisaqartillugu annertuunik pisiniartarpoq.
- kalaalimernertornerorusuppoq, kisianni tamanna "pisariitsuussaaq", tassami piffissaaleqisarami.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit Ilisarnaat 2-mut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit nioqqutissanik pissarsiariuminarsisitsisussaammata aammalu najukkani tunisassiarpasuit akikinnerusussaallutik.

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmi minnerusumeersoq – Nuka Tasiilameersoq, 27-nik ukiulik, meeqqat angerlarsimaffianni sulisoq

- Kalaalimernit piumaneruai, pingaartumik aalisakkat neqillu.
- Annertuunik qinigassaqaqarnissamut periarfissai killeqarput, kisianni kalaallit tunisassiai pingaartittorujussuuai.
- Nammineerluni ajornanngikkaagat nerisassaminik naatitsisarpoq pisaqartarlunilu, kisianni ilaqtutami pingortitamukarsinnaanerit imaani angalasinnaanerat apeqqutaatittarppaa.
- Najukkami kalaalimernik pissarsinnaannginneranni akigititaq qitiuvoq. Taamaattumik pisiniarfimmi akulikitsumik pisiniartanngillat.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit Ilisarnaat 3-mut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit nioqqutissanik pissarsiariuminarsisitsisussaammata aammalu najukkani tunisassiarpasuit akikinnerusussaallutik.
-

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaarteq – Aviaja Ilulissaneersoq, 21-nik ukiulik, suliffeqarfimmi namminersortumi takornariartitsisarnerup iluani sulisoq

- Kalaalimernit nioqutissallu eqqussukat akuleriissillugit nerisarpai.
- Kalaalimernit pingaartinneruai, kisianni inuussutissanik assigiinngitsunik pissarsisinnaanera annertuneruvoq.
- Kalaallit tunisassiaannik pissarsinissaminut illoqarfimmi periarfissat ilisimaarai atortarlutillu, aamma ilaqtutaminut imaluunniit ilisarimasaminut inoqarfinni mikisuni najugaqartunit kalaaliminernik nassiussarsisarpoq.
- Piujuartitsinissaq pingortitamilu sunniuteqaqatigiittarneq eqqumaffigai.
- Akigititat pissarsisinnaanerlu aalajangiisuusumik tunngaviupput.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai Ilisarnaat 4-mut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit nioqutissanik pissarsiariuminarsisitsisussaammata aammalu piujuartitsinissaq ukkatarineqarnerusussaalluni.

Ilisarnaat 5: Kaffisoriarnermik nuannarisalik, Hendrine Sisimiuneersoq, 55-inik ukiulik aammalu suliffeqarfimmi namminersortumi naatsorsuuserisoq

- Kalaallit tunisassiai mamarai, pingaartumik inuit akornanni pisoqarfiusuni, soorlu kaffisortitsisuni, aammalu tassani amerlanertigut nuannannermi nerisassaqartarpoq.
- Amerlanertigut ulluinnarni danskit ileqqi malillugit nerisassanik nerisarpoq.
- Inuit akornanni pisoqarfiusuni taakkunani kalaalimernit annertuumik atortarpai.
- Kalaallit nerisassanut ileqqinut sakkortuumik kulturikkut atassuteqarpoq.
- Akigititat pingaaruteqarnerunngillat; ileqqut pitsaassuserlu ukkatarineqarput.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit Ilisarnaat 5-imut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit ilaasa ilaanni Ilisarnaat 5 najukkameersunik kalaaliminernik ulluinnarni iliuuseqarnerulluni atuinissamut aamma amerlanerusunik sakkussaqaalersinneqartussaavoq.

Kapitali 4: Soqutiginnittunik paasiniaaneq – Nukittuffiit unammilligassallu

Immikkoortoq tulliuuttoq, imminut pilersornermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni nukittuffiit anigorniagassallu ukkataralugit, Kalaallit Nunaanni inissisimanermit, tunngassuteqarput. Immikkoortoq maannakkut periusissiami sammineqartussat ataqtigiit iluanni itinerusumik paasititsissaaq, aammalu Naalackersuisut aamma soqutiginnittut pingaarnerpaat nukittuffinnik anigorniagassanillu ersarissumik annertuumillu paasisimaarinnilernissaat qulakkiissallugu. Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermik siuarsaasinnaasumik periusissiap iluatsilluarnissaanut immikkoortoq tunngavigineqartussaavoq.

Inissisimanerup misissoqqissaarneqarnerani soqutiginnittut annertuumik paasiarneqarnerat, suliassami ingerlanneqartoq, aallaavigineqarpoq.

4.1 Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi nukittuffiit

Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq malunnaatilinnik arlalinnik nukittuffeqarpoq, nunatsinni aningaasaqarnermut inooqtigiinnikkullu pijuartitsinermit iluaqutaasunik. Pingaartumik maannakkut imminut pilersornerup annertussusaanut kiisalu siunissami imminut pilersornerup annertunerulersinnissaanut periarfissanut tunngatillugu Kalaallit Nunaat sisamanik nukittuffeqartoq tikkuarneqarpoq. Taakkua tassaapput nammineerluni imminut pilersorneq, isumalluutit annertussusaat tunisassiallu pitsaassusaat, nunatsinni kulturikkut ileqqut kiisalu isumalluutitik tamakkiisumik atorluanerit.

Nammineq imminut pilersorneq

Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffimmi atuinermi imminut pilersornerup annertuujusarnera ilisimaneqarluarpoq, pingaartumik illoqarfinni minnerusuni inoqarfinnilu. Tamatumunnga annertuutigit pissutaapput nunami sumiiffinnut aamma silap pissusianut tunngasut, sikut silalu amerlanertigit nioqutissanik pilersuiniarnermik akimmisaartitsisarlutik.

Kinguaariaani illoqarfinni minnerusuni inoqarfinnilu najugaqartut aamma imminut pilersornermik sakkortuumik ileqqoqarnertik attatiinnarsimavaat, tamatumalu kingunerisaanik nammineerlerup isumalluutinillu atorluanerup iluanni patajaatsumik kultureqarlutik. Inuit nammineerlutik aalisartarput piniariartarlutillu, amerlasuut angerlarsimaffimmini angisuunik qerititsiveqarlutik, tassani aalisagartatik pisatillu uninngasuutigisarlugit.

Isumalluutit annertussusaat tunisassiallu pitsaassusaat

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi nukittuffik pingaarutilik tassaavoq, inuussutissarpassuaqarnera, kiisalu inuussutissat pitsaassusaat.

Kalaallit Nunaanni silap pissusia nunamilu sumiiffiit asseqanngitsut nunarsuarmi atortussiassat pitsaanerpaat pijuartitsiviunerpaallu ilaannut periarfissiinerat, taamaattumillu taamaaqataanik nunami sumiiffiit imminut pilersornerulernissamut anigorniagassaqaqtitsillutik, periarfissarpassuaqalersitsipput.

Siullermik pingaarnertullu immami isumalluutitik atorluaanissamut Kalaallit Nunaat asseqanngitsunik tunngavissaqarpoq. Imaq saarullinnik, raajanik, qaleralinnik uumasorpasuarnillu allanik qulakkeerivoq. Tamatuma saniatigit aamma isumalluutitik atorluarneqanngitsunik peqarnissaa annertuumik ilimanaateqarpoq, soorlu assersuutigalugu qeqqussat, eqqusat, nipisat assigisaalluunniit.

Tamatuma saniatigit nunap annertoorujussuunerata malitsigisaanik savaaqqanik, tuttnik, umimmannik, puisinik, arfernik mikisunik angisuunillu uumasoaqarpoq, kiisalu ikinnerusunik nersutaateqartoqarluni. Uumasut pinngortitami aammalu avatangiisini mingutsinneqanngingajattuni uumasuupput, tamatumalu pingaarutilimmik isumalluutinnngortippai. Tamatuma saniatigit uumasoaq

tamakkerlugu, amiinik aammalu qiviuinik tunisassiornikkut, atorluarneqarnissaa annertuumik periarfissaqarpoq.

Naggataatigut Kalaallit Nunaanni nunalerinermi tunisassiornerup annertunerulersinnissaa annertuumik periarfissaqarpoq. Kujataani silap pissusia issinnginnerulluni, kisianni aamma Kalaallit Nunaata ilaani allani nunalerinissaq periarfissaqarluni. Nunami nunaminertarujussuit nunalerinermut atorluarneqarsinnaasut, taamatuttaaq imminut pilersornissamut tunngatillugu annertuumik nukittuffiupput. Tamatuma saniatigut ilisarnaataavoq tunisassiornerup toqunartoqanngitsumik ingerlanneqartarnera, aammalu annertooujussuarmik pitsaassuseqartoq.

Kulturikkut imminut pilersornermik ileqqoqarneq

Kalaallit Nunaanni innuttaasut imminut pilersornermik sakkortuumik ileqqoqarput, ukiut hunnorujulikkaat ingerlaneranni ingerlanneqarsimasumik. Taamatut ileqqoqarnermi ilaatinneqarpoq najukkani inuussutissanik, aallaaniariaatsinik, aalisarnermik nunalerinermillu ilisimasaqarneq. Kulturikkut naleqartitat imminut pilersornermeersut, najukkani inuiaqatigiit nammineq inuussutissaminnik pilisarnermi eqeersimaartumik peqataasarlutik, inooriaaseqarnissamut siuarsaasuupput. Tamanna sakkortuumik ataatsimooqatigiilluni misigisimalersitseqataavoq aammalu pinngortitami isumalluutit annertuumik ataqqineqarlutik. Tamatuma saniatigut najukkami "kalaaliaqqami" inuussutissanik najukkami niuertarneq ileqquuvog pitsaasoq, tamannalu inuussutissanik niuertigininnermut tunngatillugu kulturiuvog asseqanngitsog.

Isumalluutitik tamakkiisumik atorluaaneq

Imminut pilersornermi nukittuffiit kingullersaat pingaarutilik tassaavoq isumalluutitik pitsaanerpaamik atorluaasarneq. Tassani ilaapput isumalluutit uumassusillit, soorlu aalisakkat, immaani uumasut miluumasut, timmissat aammalu nunalerinermi tunisassiat, kiisalu atortussiasat soorlu ammit aamma uumasut saarnge. Uumasog tamakkerlugu atorluarneratigut maangaannartitsinissaq annikillisinneqarsinnaavoq immikkullu isertitaqarfigneqalersinnaalluni, assersuutigalugu amminik nioqqutissanik tunisassiornikkut imaluunniit sinnikunik qimminut nerukkaatissani imaluunniit naggorissaatissani atuinikkut. Innuttaasut isumalluutitik atorluaanissaq pikkoriffigereerpaat, kisianni tamanna aamma pitsaanerusumik ingerlanneqarsinnaavoq. Isumalluutitik suli annertunerusumik atorluaanikkut aamma niuerfissanut periarfissanik nutaanik pilersitsisoqarsinnaavoq aammalu Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnerup kaaviiartinneqarnerulernissaanut iluaqutaasinnaalluni .

4.2 Imminut pilersornerulerneq pitsaasumik sunniuteqarnera

Soqutiginnittut aamma imminut pilersornerulerneq pitsaanerulertussanik pissutsinik arlalinnik taasaqarput. Taakkua ilaatigut tassaapput aningaasaqarnikkut patajaassuseqarneq, avatangiisini iluaqutissartaasut kiisalu kulturikkut piujuartitsineq ineriartornerlu.

Aningaasaqarnikkut patajaassuseqarneq

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerulerneq, suliffissanik nutaanik pilersitsinikkut aammalu najukkani suliffissuarnik ineriartortitsinerup siuarsarneratigut, najukkani aningaasaqarnermut nukittorsaasinnaavoq. Tamanna nioqqutissanik eqquusuinermik pinngitsuuisinnaannginnermik atuukkunnaarsitsisussaannikkaluartoq imaluunniit nunarsuarmi niuerfiup nikerarneranut tamakkiisumik illersuisinnaanngikkaluartoq, tamanna aningaasaqarnermik assigiinngisitaartitseqataalersinnaavoq. Suliniuteqarnerit soorlu naatitanik naatitsialernerit, inuussutissanut suliassaqarfinni nutaaliorsiusunik (soorlu qeqqussat, kukkukuuaraateqarneq nerukkaatissallu) ineriartortitsineq kiisalu Kalaallit Nunaanni toqoraavinnik pilersitsineq, siuariartornissamut nutaanik periarfissaqalersitsisinnaapput aammalu najukkani aningaasarsiaqarnerulersitsisinnaallutik, tamannalu naggataatigut suliassaqarfinni aalajangersimasuni aningaasaqarnerup patajaatsuuneranik nukittorsaasinnaavoq.

Avatangiisini silallu pissusiani iluaqutissartaasut

Kalaallit Nunaanni silap pissusia avatangiisillu asseqanngitsuupput, aammalu imminut pilersornerup pissutsinut taakkununga naleqqussarneqarnera, annertuumik piujuartitsisinnaavoq. Inuussutissanik tunisassiornerup najukkani silap pissusianut naleqqussagaasup ukkatarineqarnerani, avatangiisinit silallu pissusianut sunniinerit annikillisinneqarsinnaapput. Assersuutigalugu najukkani inerititassat, soorlu naatsiiat aamma ruuat, toqunartunik naggorissaatissianillu annikinnerpaamik atuilluni naatinneqarsinnaapput. Tamatuma saniatigut isumalluutinik pitsaanerpaamik atorluaanermi, soorlu imermik nukissiamillu ataavartumik, maangaannartitsinissaq annikillisinneqarsinnaavoq, tunisassiornerullu piujuartitsiviunera pitsanngorsarneqarsinnaalluni.

Kulturikkut piujuartitsineq ineriartornerlu

Imminut pilersorneq aamma Kalaallit Nunaanni kulturimik piujuartitsineri ineriartortitsinermilu pingaaruteqarpoq. Piniarnermut, aalisarnermut nunalerinermullu periaatsit ileqqorineqartut, inuussutissanik pilisarnermi periaasiiginnaangillat, kisianni aamma kalaallit kulturikkut kingornutaanni pingaarutilimmi ilaallutik. Periaaserineqartartut ileqquusut taakkua tapersorsornerisigut ineriartortinnerisigullu siunissami kinguaassatsinnut ingerlateqqinnissaat qulakkeerneqarsinnaavoq. Tamanna peqatigisaanik najukkani innuttaasut akornanni kinaassuseqarluni sakkortuumik misigisimalersitsisinnaavoq tulluusimaalersitsisinnaallunilu.

4.3 Eqikkaaneq

Eqikkaanermi takutinneqarpoq, nukittuffiit ilai suli annertunerusumik atorluarneqarpat, Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerunissamat periarfissaqarfiusut annertooujussuusut. Isumalluuterpassuaqarpoq, imaani nunamilu, aammalu ataatsimut isigalugu imminut pilersornermut tunngatillugu ileqqut tulluusimaarutigineqarput. Kalaallit Nunaat imminut pilersornerulerpat, tamanna aningaasaqarnikkut patajaassuseqarnermut iluaqutaasussaavoq, avatangiisitigut silallu pissusiatigut piujuartitsinissaq tunngavissinneqassalluni kiisalu kulturimik piujuartitsinissaq tunngavissinneqassalluni.

4.4 Anigorniagassat

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi periarfissaqarfippassuugaluartut, nunatsinni anigorniagassat arlalippassuupput, ingerlasussanik piareersaanermi ajornartorsiutiniit, attaveqaasersuuteqannginneranut aammalu silap pissusiata allanngoriartorneranut tunngassuteqarlutik.

Ingerlasussanik piareersaaneq assartuussinerlu

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi anigorniagassat annertunersaat tassaavoq ingerlasussanik piareersaasaneq. Isorartussutsit annertooujussuuneranni, innuttaasut ikittuinnaaneranni amerlanertigullu pinngortitaq peqqarniittarmat, nioqqutissanik sunniuteqarluartumik aammalu anigoruminartunik akeqartitsilluni assartuussisarneq ajornakusoortarpoq. Assartuussinermut akigitat qaffasissuupput, aammalu assartuussinerup siviluujusup ingerlanerani pitsaassusaasa nutaajunerisalu attatiinnarnissaat ajornakusoortarluni. Savaateqarfiit nunaqarfiillu akornanni aqqusinikkut aqqutissaqannginnerup ajornartorsiut ajornerulersittarparaa, tassami tamanna nioqqutissanik sunniuteqarluartumik ataatsimoortitsinissamat siaruarternissamullu periarfissanik killiliisarmat. Sumiiffinni aalajangersimasuni umiarsualivinni atortorissaarutit pitsaasuunnginnerat aammalu imermik sarfamillu pilersuinerup ilungersunartorsiorfiusarnerat, aamma ingerlasussanik piareersaanermut pisariunerulersitsisarput.

Taamaattoq tassunga tunngatillugu nunatsinni assartuussinerup nunanut allanut aamma nunanit allaniit assartuussinermi akikinnerunrata, kisianni najukkani tunisassiornermi Kalaallit Nunaata iluani assartugassanut immikkut assartuussinermut akigititanik atuutsitsisoqarnani, oqaatiginissaa pingaaruteqarpoq.

Ilinniarsimanginneq

Tunisassiorlut (ilanngullugit suliffeqarfiit aallarnisaasullu) amerlanertigut niuernermit ilikkarsimasassat, ilanngullugit aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu ilikkarsimasassat, iluanni ilinniarsimasuusangillat. Suliagarusuttunut imminut pilersornerup iluani pitsaasunik isumassarsiaqartunut, kisianni niuernikkut piumasaqaatit unammilligassaasinnaatillugit, tamanna akimmiffiusinnaavoq. Tamanna ilaatigut aamma ataasiakkaanik nioqquteqartartut piumasaqaataannik naammassinninniarnermut tunngatillugu unammilligassaasinnaavoq.

Aningaasaqarnikkut aningaasalersuinikkullu aporfiit

Aningaasaqarnikkut anigorniagassani ilaavoq iluaqutissartalimmik angisuunik ingerlatsisoqanginnera, tamannalu tunisassiornermi aningaasartuutit qaffasinnerulernerannik, taamaalillunilu atuisartunut akigitat qaffasinnerulernerannik, malitseqartarpoq. Tunisassiorlut mikisut ataasiakkaanik nioqquteqartartut piumasaqaataannik, soorlu poortusersuineq titarnernilu kode-lersuineq pillugu ilisimasaqarnissaq, naammassinninnissamut amerlanertigut pisinnaasaqartanngillat isumalluutissaqartaratillu, tamannalu niuerfimmilernissaannut killiliisarpoq. Tamatuma saniatigut taakkua tunisassiorfinnik sananissamut aningaasalersuutissanik pissarsinissaq ajornakusoortittarpaat, tassami aningaaseriviit taarsigassarsitsinnginnerminni sivisunerusumi angusanut takussutissaqarsimanissaq piumasaqaatigisarmassuk.

Taamaattoq Kalaallit Nunaanni arlalinnik tunisassiaqarpoq unammillersinnaassuseqartunik ilanngullugit aalisagarpasuit aamma qalerualinnik tunisassiat, soorlu saarullit, nipisaat suaat, arferit aamma saattuut il.il. Taamaattumik aamma nioqqutissat taakkua ulluinnarni qanoq atorneqarsinnaanersut ukkatarinissaa pingaaruteqarpoq.

Inatsisitigut allaffissornikkullu anigorniagassat

Kalaallit Nunaanni inatsisit inuussutissarsiorlut mikisut tapersiiviginissaannut tamatigut suliassanngillat. Init tunisassiorfissat pioreersut ataatsimut isigalugu amigaataapput. Tamatuma saniatigut tunisassiornermi atortorissaarutitut piumasaqaatit sukannersut aammalu allaffissornermi nammagassat tunisassiorluaqqanik qunulersitsisinnaapput, peqatigisaanillu inuussutissanut piumasaqaatit aamma inuussutissarsiuutinik ingerlatsisut mikisut aamma ilungersortitsisinnaapput. Uumasunut nakorsaqqannginneq allanillu isumalluutinik pisariaqartunik amigaateqarneq, aamma suliassanik nutaanik ineriartortitsinissamut akimmiffiusinnaapput. Tamatuma saniatigut imminut pilersornerup tapersersornissaanut pisortat suliassaqarfiini pitsaanagerusumik ataqatigiissaarisooqarnissaa sunnuteqarluarnerunissaallu pisariaqartinneqarput, ilanngullugit aallarnisaasunut sukkanerusumik siunnerfeqarnerusumillu siunnersuisarneq tapersersuisarnerlu.

Inooqatigiinnermi innuttaasunullu tunngasut tunngavigisat

Kalaallit Nunaat aamma inooqatigiinnermi anigorniagassaqqarpoq, soorlu innuttaasut amerliartorunnaarnerat, sulisussat amerlassusaannik, taamaalillunilu tunisassiornerup annertussusaanik, killiliisinnaasoq. Inuusuttut peqqinnissaq eqqumaffiginerulersimavaat, kisianni pingaartumik illoqarfinni anginerusuni taakkua amerlanertigut nerisassanik eqqussukkanik pisiniarfimmeersunik pisisarput, najukkani nioqqutissiassanik pisisaratik. Tamanna kulturikkut akimmiffeqalersitsivoq, tassani periaatsit ileqqusut ilisimasallu kinguaariit nukarlarsaannut ingerlateqqinneqanngissinnaallutik.

Tamatuma saniatigut innuttaasut ilai imminut pilersornissamut isumalluutissaqanngillat. Kalaallit Nunaanni imminut pilersorniaraanni umiatsiamik atugassaqartariaqarpoq imaluunniit aalisartunik piniartunillu ataasiakkaanik ilisarimasaaqartariaqarluni. Taamaassimangippat nioqqutissat Kalaallit Nunaanneersut pissarsiarinissaat ajornakusoorpallaartarpoq, tassami pisut ilaanni, kalaalialqqami pisisimangikkaanni, annertuumik suliareqqaararialinnik, nerisassanut eqqussukkanut sanilluullugu ataasiakkaanik nioqquteqartartuni pisisarneq akisunerusarmat.

Silap pissusianut tunngasut

Kalaallit Nunaanni silap pissusianut tunngasut kingunerisaannik, Danmarkimisut annertussusilimmik, ileqquusumik nunalerinermik ingerlatsisoqarsinnaanngilaq. Taamaattumik naatitanik imminut pilersornissaq unammillernartortaartorujussuuvoq. Taamaattoq naatitat ilaannik tunisassiornissamut pitsaasunik tunngavissaqarpoq, soorlu assersuutigalugu qungulit.

Naatitanik assigiinngitsorpassuarnik tunisassiornissamut anigorniagassat anigorniarsarinissaannut, innuttaasut ataasiakkaat naatitanik nammineerlutik pilillutik, soorlu agurkinik imaluunniit tomatinik, qanoq iliorsinnaanersut, ukkatarineqarnerusinnaavoq. Ukiumut naatitanik annikitsunik pilineq aamma allaanerulersitsisussaavoq.

Silap pissusiata allanngoriartorneri

Silap pissusiata allanngoriartornera Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermut annertuumik navianartorsiorfitsisuuvoq. Silap unerisimanginnera naatitsinermut aammalu inerititanik katersinissamut sunniisinnaavoq, uumasooqatigiinnik allanngortitsisinnaalluni kiisalu inuussutissanik uninggasuuteqarnermut assartuussisarnermullu sunniisinnaalluni. Silap pissusiata allanngoriartornera tamatumani saniatigut pinngortitami isumalluutitut, kalaallit tunisassiarpassuisa pinngitsoorsinnaanngisaannut, sunniisinnaavoq, ilanngullugit aalisarneq piniarnerlu.

Aallarnisaanermut avatangiisit nukilaatsut

Arlalinnik oqaatigineqarpoq aallarnisaanermut avatangiisit nukilaatsusut. Inuiaqatigiinni suliumatoorpassuaqarpoq, aallarnisaasartunut tunngavissiisussanik avatangiisissanik amigaateqartunik. Tassani pineqarput allaffissornikkut suliat ingerlasarnerannut ikiorneqarnissaq, ininik tunisassiorfissanik amigaateqarneq kiisalu assersuutigalugu nutaaliornermi ataatsimoorfissanik periarfissaqarani. Naalakkersuisut tamannarpiaq ukkataraat, aammalu aallarnisaasarnermut periusissiamik, suliumatoorpassuarnut taakkununga tunngavissiisissamik ukkatarinniffiusumik, piaartumik saqqummiilersaarlutik.

4.5 Eqikkaaneq

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi anigorniagassat arlariiorpasipput, taamaattumillu tamakkiisumik isiginnittumik periaaseqarnissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik naliliisoqarpoq, imminut pilersornerup iluani Kalaallit Nunaanni periarfissaqarfii annertuut atorluarnissaannut pisariaqartumik ineriartortitsinissaq pisariaqartoq qulakkeerniarlugu, pisariaqartunik iliuuseqartoqassasoq.

Anigorniagassaqaraluartoq, kalaallit kulturiat aammalu inuiaqatigiit najukkani isumalluutitik atorluaanissamut piginnaaneqarnerat, nukissaapput tunngaviusussat, imminut pilersornerup ineriartortinnarnissaanut aqqutissamik ammaasut. Periarfissaqarfeqarpoq pitsanngorsaanissamullu periarfissaqarluni, aammalu imminut pilersornerup siunissami pingaartinneqarsinnaanissaanut piujuartitsiviusumik, nutaaliarluni assigiinngisitaartitsisumillu aallaaveqarnissaq ukkatarineqarluni. Najukkani ileqqut periaatsinik nutaanik piujuartitsinermillu oqimaaqatigiissinneranni, Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut kultureqarnikkullu nukittunerusumik inissisimalernissaq, peqatigisaanillu pinngortitamut isumalluutinullu pinngortitamiiittunut atassuteqarnerannik asseqaanngitsumik attassiinnarluni ineriartortitsillunilu, sulissutigineqarsinnaavoq. Tamanna immikkoortup tullianut aqqutissiuussivoq, tassani siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai, imminut pilersornermut periusissiamik patajaatsumik, ileqqunik ataqqinnittumik, teknologimik nutaamik atorluaasumik, aammalu inuiaqatigiinnut avatangiisinullu piujuartitsinissamik qulakkeerisumik inerisaasussat, aalajangersarneqarlutik.

Kapitali 5: Siunnerfiit

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerulernissaq tassa sammisaavoq annertoq, inuiaqatigiinnut aningaasaqarnikkut ingerlasinnaassuseqarnissaq iluaqutaanissaalu qulakkeerniarlugit peqqissaartumik pilersaarusiukkamillu aallaaveqarnissaq pisariaqarluni. Imminut pilersornissamik eqqarsaateqarneq kajungernaraluartoq, pingaartumik isumalluutininik atorluannissaq eqqarsaatigalugu, piujuartitsiviusumik atuinissaq, aningaasaqarnikkut sunniutaasussat suliaqarnermilu anigorniagassat ersarissumik paasisimaaralugit tamanna pissaaq.

Isumaliutersuutit siunnerfinnut tunngaviusut ilaat tassaavoq, imminut pilersorneq aningaasaqarnikkut attanneqarsinnaassasoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni nukittuffioreersut aammalu Kalaallit Nunaata sutigit unammilleqatigiinnermi iluaqutissartaqarnera, periusissiami qimerloorneqassapput. Taamaattumik assersuutigalugu nersussuup neqaanut eqqunneqartartumut taarsiullugu tuttnik imaluunniit umimmannik toqqaasalernissamut, innuttaasut pitsaanerusunik periarfissaqarnissaat ukkatarineqassaaq. Imaluunniit kukkukuuvaqanut eqqunneqartartunut taarsiullugu arfernik, puisinik imaluunniit miternik toqqaasarnissaq.

Tamatuma saniatigit siunnerfiit nutaaliorniluni isumassarsiat pitsaasut pitsaanerusunik sinaakkutissaqarnissaannut pitsaanerusunik tunngavissaqalersitsissapput.

Tamatuma saniatigit aamma nunap immikkoortuini politikikkut isumaliutersuutissaqarpoq. Najukkani tunisassiornermut suliniuteqarnermut tapersiineq imminut pilersornermut siuarsaaginnartussaangilaq, kisianni aamma suliffissanik piujuartitsinissamut aningaasarsiorfissaqartitsilernissamullu iluaqutaassalluni.

Imminut pilersornerulernerup isumaqarnissaanut aamma aqutissanik nutaanik eqqarsarnissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni isumalluutit asseqanngitsut ukkatarineqarnissaat, nutaanik eqqarsarnissaq aammalu Kalaallit Nunaanni nutaaliorniluni tapersorneqarnerunissaata ukkatarineqarnissaa, aallaaviatigit pingaaruteqarput.

Taamatuttaaq suliaqarfigineqartussat ingerlasussanillu piareersaanerit siunnerfissani allattorneqartuni isumagineqassapput. Anigorniagassat ataanni oqaatigineqartutut, anigorniagassat annersaasa ilagaat assartuussinerit aningaasartuutit. Taamaattumik siunnerfinni aamma taakkorpiat sumiissusersiniarsarineqassapput.

Periaaseq

Siunnerfiit ilaannut tamaginnut aqqissugaasumik assigiissaartumillu aallaaveqarnissaq qulakkeerniarlugi, nassuiaanermut misissueqqissaarnermullu killissaliussat aalajangersimasut atornerqarput. Siunnerfiit ilai tamarmik immikkut qulequttanik qitiusunik arlalinnik, anguniakkanut, iliuusissanut suliaqartuusunullu akuutinneqartunut ersarissumik takussutissiinerit iluaqutaasussanik, imaqarput. Taamatut periaaseqarnermi siunnerfiit ilai tamarmik assigiimmik peqqissaartumik itissusilimmillu sammineqarnissaat qulakkeerneqarpoq, tamannalu aalajangiinissamut naliliinissamullu patajaatsunik tunngavissaqalersitsivoq. Matuma kingulianiippoq qulequttanut aalajangersimasunut, taakkunanilu suut ilaatinneqarnerannut, takussutissiaq.

1. Siunnerfiit aamma sunniutaasussatut naatsorsuutigineqartoq

Nassuiaammi tassani siunnerfiit ilaanni siunertaasoq aammalu angusassatut kissaatigineqartut nassuiarneqarput. Tassani ataasiakkaatigit suut anguneqarnissaat kissaatigineqarnerisq itisilerneqarpoq. Ukkatarineqarput sunniutissatut naatsorsuutigineqartut iluaqutissartaasinnasullu.

2. Iliuusissaq

Tassani ingerlatassat suliallu ingerlanissai immikkuullarissut, siunnerfiit ilaanni piviusunngortitsinissamut ingerlanneqartussat, nassuiarneqarput. Tassani ilaatinneqarsinnaapput paasissutissanik katersineq, misissueqqissaarnermi periaaseq imaluunniit suliaqartuusunut attuumassutillit suleqatigineqarneri. Siunertaavoq siunnerfiup suliaqarnikkut alloriarnertigit qanoq anguneqarnissaata erseqqissarnissaa.

3. Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Immikkoortumi tassani siunnerfiit ilaata aningaasaqarnermut tunngasortaanik naliliinerit. Aningaasaqarnikkut nassuiaanerit amerlassusiliipput, aammalu aningaasaqarnermut kisitsisinik aalajangersimasunik imaqaratik.

4. Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Tassani imminut pilersornerup pingaaruteqarsinnaanera nalilersorneqarpoq.

5. Akisussaasuusut aammalu suliaqartuusut qitiusut

Tassani siunnerfiit ilaata ingerlannissaanut pingaarnertut akisussaasuusut erseqqissarneqarput. Pingaarnertut akisussaasuusut silittumik allannilerlugu ersarissumik nalunaaqutserneqarpoq, aammalu suliaqartuusut qitiusut allat, suleqatigiinnermi pingaarutilimmik inissisimasut, aamma taaneqarlutik.

6. Ilisarnaatit

Immikkoortumi tassani atuisut ilisarnaatai immikkuullarissut immikkoortoq 3.3-mi nassuiarneqartut, siunnerfiit ilaanni suliniutissanit pitsaasumik sunnerneqartussatut eqqarsaatigineqartut, nassuiarneqarput.

7. Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

Siumut ingerlanerup iluatsilluarnerullu uuttorneqarsinnaanissaa qulakkeerniarlugu, immikkoortumi tassani siunnerfiit ilaanni angusaqarnissamut tikkuussisut pingaarnerit saqqummiunneqarput. Taakkunani ilaatinneqarsinnaapput siunnerfiit amerlassusilerlugit pitsaassusilerlugillu.

Ukkatarineqartut

Naalackersuisut Imminut pilersornermut periusissiaat Kalaallit Nunaanni Imminut pilersornermut pingaarnertigut sinaakkutissiissaaq malittarisassiisallunilu. Tamatumani iliuusissat sorliit imminut pilersornerup siuarsarnissaanut Naalackersuisut iliuuserissaneraat, aallaavigineqassaaq. Taamaattumik imminut pilersornermut periusissiami makkua ukkatarineqarput, siunnerfissat taakkununga atasut ilaallutik:

Ukkatarineqartuq	Siunnerfik	Siunnerfiit ilaat
 Oqartussaq	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inuussutissanik tunisassiornermut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkusiussanik nukittorsaaneq 2. Piujuartussamik peqqinnartumillu najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Assartuussinermit tapiissutinik aqqissuussinermit iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqarnissaat 2. Inuussutissarsiornermut sullissiivit aamma inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiit nukittorsarnissaat 3. Inuussutissalerinerup iluani ilinniartitaanermi periaatsimik pitsanngorsaaneq 4. Inuussutissanik tunisassiornerup innaallagiamut imermullu akikillisaasasmisamat periarfissanik misissuineq 5. Nerisanut ilusilliamik nutaamik pilersitsineq 6. Kalaallit Nunaanni nerinermit nalunaaqutsiinissamat periarfissanik misissuineq 7. Najukkani aalisakkanik tunisassiornermik nukittorsaaneq
 Aqutissiuussisooq	<ol style="list-style-type: none"> 3. Suleqatigiinnikkut nittarsaassinnikkullu Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup nukittorsarneqarnera 4. Najukkani kalaalimernik eqqumaffignilersitsineq atuinerulersitsinerlu	<ol style="list-style-type: none"> 8. Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassiornermut aallarnisaasullu qanimit suleqatigiinnissaannut aqutissiuussisooq 9. Kalaalimernit nittarsaanniarlugit Kalaallit Nunaanni nerissanut kultureqarnermi inuit sunniuteqarluartut akornanni qanimit suleqatigiilersitsineq aqutissiuussinerlu 10. Najukkani kalaalimernik nerisassiassanik atuinerup ilisimaneqarnerulersinnissaa 11. Najukkani nerisassiassanut tunisassiornerullu annertuumik takussutissiamik ineriartortitsineq 12. Najukkani nerisassiassanik atuinermit innuttaasut akuutinissaannut paasititsiniaaneq

5.1 Ukkatarineqartoq 1: Naalackersuisut oqartussatut

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup ineriartornerata qulakkeernissaanut tunngavissinnissaanullu Naalackersuisut arlalinnik periarfissaqarput. Taamaattumik siunnerfinni ukkatarineqartut taakkua ataanni allattorneqartuni, Naalackersuisut suliffeqarfinnut, aallarnisaasunut, pisiniartartunut innuttaasunullu pissutsinik pitsanngorsaaniarlutik qanoq iliorsinnaanerata ilaatinneqarpoq.

periusissiami paasissutissanik katersineq aallaavigalugu siunnerfissat marluk allattorneqarput:

1. Inuussutissanik tunisassiornissamut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkusiussanik nukittorsaaneq
2. Najukkani nioqqutissiassanut siuarsaaneq

Siunnerfik 1: Inuussutissanik tunisassiornissamut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkusiussanik nukittorsaaneq

Siunnerfik "Inuussutissanik tunisassiornissamut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkusiussanik nukittorsaaneq" inuussutissat iluanni imminut pilersornerup pitsanngorsarnissaanut qitiusunut ilaavoq. Siunnerfimmi najukkami aningaasaqarnermut, suliffissaqartitsiniarnermut kulturikkullu kinaassutsimut tunngavissiinnaasumik, inuussutissanut suliassaqarfiup imminut piujuartinnerunissaanut imminullu pilersornerulernissaanut ineriartortitsinissaq siunnerfigineqarpoq.

Inuussutissanik tunisassiornermi siuariartortitsinissap siuarsarnissaanut, aporfiit ineriartortitsinerumut siuariartortitsinermullu akimmisaartitsinissaat suussusersinissaat atuukkunnaarsinnissaallu, aalajangiisuulluinnarpoq. Aporfiit atuukkunnaarsinneqarnerisigut inuussutissanik tunisassiorneq nukittorsarneqarsinnaavoq.

Siullertut nunami sumiiffinni aammalu siamasissumik nunassissimanermi aporfeqarpoq, najukkani tunisassiortunut annertuumik aningaasaqarnikkut unamminartulimmik assartuussisoqartarluni.

Aappaattut apersuinerni saqqummerpoq siunnersuinertut il.il. ittumik ikiortissaqarpallaanngitsaq. Tamatuma saniatigut taamatuttaaq taaneqarpoq, inuussutissanik tunisassiornissamut atortorissaarutinik pitsaanerusunik pisariaqartitsisoqartoq. Taamaattumik inuussutissarsiornermut sullissiviit nukittorsarneqarnissaat annertunerulersinnissaallu pisariaqartinneqarpoq, taamaaliornermi annertunerusumik siunnersuisoqarsinnaalissalluni aammalu ininik tunisassiornissamik ikiorsiisoqartalissalluni.

Pingajuattut inuussutissanik tunisassiorneq piginnaanngorsaanerlu, ilanngullugit niuernermi piginnaasassat, teknologiinik nutaanik ilikkagaqarnissaq, nittarsaassineq il.il., ukkataralugit ilinniartitaaneq nukittorsarneqassaaq. Aporfiit annertuut ilaat taaneqartoq tassarpiaavoq, inuussutissanik tunisassiortartut akornanni isumatusaartumik niuernermit ingerlatsinissamut pisariaqartumik ilinniarsimannginneq.

Inuussutissanik tunisassiornermut aporfiit aporfijunnaarsinnissaat, taamaaliornermilu kalaallit inuussutissanut inuussutissarsiornermut nukittorsarneqarnissaat anguniarlugu, siunnerfiit ilaat makkua allattorneqarput:

1. Assartuussinermut tapiissutinik aqqissuussinermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqarnissaat
2. Kommunit inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiivisa inuussutissarsiornerullu ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiisa nukittorsarnissaat
3. Inuussutissat iluanni ilinniartitaanermi periaatsip nukittorsarnissaa

4. inuussutissanik tunisassioortunut innaallagiamut imermullu akikillisaasarnissamut periarfissat misissornissaat

Siunnerfiit ilaat 1: Assartuussinermut tapiissutininik aaqjissuussinermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqarnissaat

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Misissuinnermut siunnerfigineqarpoq, Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiuteqartunut assartuussinermut tapiissuteqartarnermik atuutsitsilernerme iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu suunersut misissornissaat.

Assartuussinermut tapiissuteqartarnermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu suunersut paasinarsisinnerata saniatigut, aamma suliffeqarfiit iluatsitsisinnaasussat paasiniallugit tunngavissarititaasut suut atorneqartariaqaraluarnersut, kiisalu qanoq kinalu taamatut nalilersuissanersoq, aamma qulaajarneqassaaq. Suliffeqarfiit qanoq periarfissaqarfimminnut pitsaanerusumik uppernarsaasinnaanersut, oqartussallu sorliit nalunaarusiorfigineqartassanersut, misissorneqarnissaa aamma aalajangiisuussaaq.

Tapiissuteqartarneq suliffeqarfinnik aningaasaqarnikkut nammineertunik ineriartortitsinissamut tunngavissiiisumik qanoq iluseqalersitsisinnaanersoq, kiisalu tamanna najukkani tunisassioortunut, tapersiivigineqartanngitsunut, qanoq sunniuteqassanersoq, aamma misissuinnermi nalilersorneqassaaq.

Misissuinerup sunniutissaa naatsorsuutigineqartoq tassaavoq, Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiutilinni assartuussinermut tapiissuteqartarneq Kalaallit Nunaanni inuussutissanik tunisassioortunermut iluaqutaassanersoq iluaqutaassannginnorsorluunniit, ersarissumik takutinneqarnissaa.

Iliuussissaq

Assartuussinermut tapiissuteqartarnerup atuutsinneqalernerani iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu itisuumik misissoqqissaarneqarnissaat, misissuinnermi ukkatarineqassaaq. Assartuussinermut suliassaqarfimmuunngitsoq tunisassioortut toqqaannartumik tapersiivigineqartarnerat sunik iluaqutissartaqarnersoq, kiisalu taamatut toqqaaneq ajoqutissartaqarsinnaanersoq misissorneqassaaq, ilanngullugit niuerfimmuut tunngasunut atuutereersunut sunniutaasussat. Taamatuttaaq najukkani tunisassioortut akornanni unammilleqatigiinnermi atugassarititaasut qanoq sunnerneqassanersut, pingaartumik tapersiivigineqartartussaannngitsut, isumaliutersuutiginnissaa pingaaruteqarpoq.

Suliffeqarfiit iluatsisilluarsinnaasut paasiniallugit, tunngavissarititaasut suut naapertuunnerpaajussanersut, aammalu periaatsit suut nalilersuinnermi tassani naapertuilluarnerpaajussanersut sunniuteqarluarnerpaajussanersullu, misissuinnermi aamma misissorneqarsinnaavoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Misissuinerup ingerlannissaa aningaasaqarnikkut isumalluutininik atuiffigineqartussaavoq, tassami aningaasaqarnikkut misissueqqissaarnerup iluani ilisimasaqartut aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiutillit pillugit suliassaqarfippiamut ilisimasaqarnissaaq pisariaqartinneqarmata.

Aamma tamatuma ingerlaqqiffigineqarnissaa aalajangiunneqassappat, tamatuma kingorna tapiissuteqartarnerup atuutsinneqalerneranut atasumik aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Taamaattumik assartuussinermut aningaasartuutit annikillisininneranni aningaasaqarnikkut iluanaarutissaqarsinnaanersoq aammalu najukkani inuussutissanik tunisassioortunermu siuarsarneqarnerani, taamatut aaqjissuussamik pilersitsinnermi allanngutsaaliuinnermilu aningaasartuutissat illuatungilerneqarsinnaanersut, aamma nalilersorneqassaaq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Ilusilersorluakkamik tapiissuteqartarneq, sukumiisunik misissuinernek aallaaveqartoq, najukkani inuussutissanik tunisassioortut ineriartortinnissaannut tapersiisarnikkut Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq siuarsarneqarsinnaanersoq, misissuineq paasinarsisitseqataassaaq.

Tamatuma saniatigut tapersiineq qanoq Kalaallit Nunaat tamakkerlugu inuussutissat assigiimmik agguarneqarnissaannut, nuna tamakkerlugu atuisartut najukkani tunisassianik pissarsisinnaanerulersitsisussamik, qulakkeereqataasinnaanersoq, misissuineq paasinarsisitsissaaq. Tapiissuteqartarneq qanoq aningaasarsiorfinni tamaginni nukittorsaasinnaanersoq ukkatarineqarneratigut, tamanna Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup annertunerulersitseqataasinnaavoq, peqatigisaanik najukkani inuussutissalerinermik suliaasaqarfinni nutaaliorneq aningaasaqarnikkullu siuariartornissaq tunngavissinneqassalluni.

Akisussaasut

Nunalerinermut, Imminut

Pilersornermut, Nukissiutinut

Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik

Ineqarnermut Attaveqaasersuutinullu

Naalakkersuisoqarfik

Suliaqartuusut pingaernerit

Suliffeqarfiit tapiissutinut

aaqqissuussinermik iluaquserneqartussat

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmi minnerusumeersoq

Tapiissuteqartarneq, assartuussinermut aningaasartuutit, najukkani tunisassioortut pitsaanerusumik akeqartitsillutik inoqarfinni minnerusuni atuisartunut anngussinnaanerannik ajornannginnerulersitsinerannut, iluaqutaasumik.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartoq

Najukkani nioqqutissiassat pissarsiarineqarsinnaanerit pitsaanerulissasoq ilimanarpoq. Najukkani nioqqutissiassanik pissarsisinnaanerup pitsaasuunissaa, Perorsarsimarpalaartumut pingaaruteqarpoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaernerit

- ◆ Suliffeqarfimmi tapiiffigineqarsimasuni aningaasaqarnikkut ingerlaannarsinnaaneq piujuartitsinerlu
  - ◆ Suliffeqarfiit qassit tapiiffigineqarsimanersut
  - ◆ Suliffeqarfimmi suliffissaqartitsinerup naliliiffigineqarnera
- Ataasiakkaanik nioqquteqartartuni nioqqutissiassat najukkaneersut amerlanerusut

Siunnerfiit ilaat 2: Inuussutissarsiornermut sullissiviit aamma inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiit nukittorsarnissaat

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq kommunit inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiivisa aamma inuussutissarsiuutinik ineriartortitsinermut ingerlatseqatigiiffiisa najukkani inuussutissanik inuussutissarsiuutilinni tapersersuisinnaassusaannik pitsanngorsaanissaq. Aallarnisaasut aqqissuussaanagerusumik siunnersorneqartarnissamik pisariaqartitsilluni oqaatigisimavaat, ilanngullugu allaffissornikkut aningaasaqarnikkullu sulianik ingerlatitsinermut ikiuuttarneq kiisalu tunisassiornermut tunngasut pitsaanerulernissaat. Sunniutaasussatut naatsorsuutigineqartuni ilaatinneqarput naleqqussagaanagerusumik, nunap immikkoortuini unammilligassanut periarfissanullu naapertuuttumik, siunnersuisarneq, kiisalu "one-door tunngaviusumik" taagorneqartoq atorlugu allaffissornikkut sulianik ingerlatitsisarnerit sunniuteqarluarnerunissaat. Tunngaviusumi tassani inuk attaveqarfissaq ataasiinnaatillugu suliffeqarfiit oqartussallu akornanni attaveqartarneq pisariinnerulertussaavoq, tamatumalu allarnisaasut periaatsimi attaveqarniartarnerat oqinnerulersissavaa.

Ininik tunisassiorfinnik attaveqaasersuutinillu pitsanngorsaanerme, tamatuma saniatigut suliffeqarfeeqqanut aallarnisaasunullu atugassarititaasut pitsaanerulersinneqassasut, naatsorsuutigineqarpoq.

Naggataatigut naatsorsuutigineqarpoq, inatsisinik nalilersuineq immaqalu allanngortitsineq, inuussutissarsiornermut siuariartortitsinissamut nutaaliornissamullu pitsaanagerusunik avatangiiseqalersitsisoqarsinnaasoq.

Iliuusissaq

Inuussutissarsiornermi siunnersuisooqatigiit aamma inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiit nukittorsarniarlugit, siunnersortit pitsaanagerusumik aqqissuussaalerneeranni najukkani ilisimasat piginnaasaqarfillu inerisarneqarnissaat ukkatarineqassaaq. tunisassiornermi tunisassiornerminnik allaffissornikkullu ingerlatitsisarnerminnik pitsanngorsaanissamik ilinniartinnissaannut suliaqarluni isumasioqatigiissitsinerit atorneqarsinnaapput. Apersuinerni arlalinni oqaatigineqarpoq allaffissornikkut sulianik ingerlatitsisarneq unammillernartuusooq. Tassunga atatillugu inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit aamma ilinniarfiit inuussutissanik tunisassiornermi, aningaasaqarnermi suliffeqarfillu aqunneqarneranni atuartitsisareersut akornanni suleqatigiittoqarnissaa isumaliutersuutigineqarsinnaavoq.

Taamatuttaaq "tunngaviusooq one-door" ineriartortinneqarnissaa ukkatarineqarsinnaavoq. Tassani pineqarpoq aallarnisaasut suliffeqarfillu pisortat ingerlatsineranni inummut ataasiinnarmut, allaffissornermi periaatsinut isaaviusussamut, atassuteqartinneqartassasut, taamaalillutik aallarnisaasut imaluunniit suliffeqarfiit ataasiakkaat sukkasuumik sapinngisamillu pitsaanerpaamik ikiorneqartassallutik.

Aammattaaq tunisassiornermut tunngavississinnaanissaannut, inuussutissarsiornerup ininik tunisassiorfissanik attaveqaasersuutinillu neqeroorutaasartut pitsanngorsarnissaat pingaarnersiunerme salliutinneqarsinnaavoq. Taakkua assersuutigalugu tassaasinnapput ininik tunisassiorfiusussanik sumiissusersinissamut ikiuunneq, aallarnisaasut ataatsimoorlutik allaffissaannik anginerusunik pilersitsineq, aallarnisaasunut illoqarfinnik assigisaannilluunniit pilersitsineq. Inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiit akornanni najukkani tunisassiorfiit pillugit suleqatigiinneq ineriartortinneqalereerpoq, aammalu suliaqarneq taanna iluaqutaasumik inerisaqqinneqarsinnaavoq.

Naggataatigut inatsisini allanngortitsinissaq pisariaqartinneqarnerneq nalilersorneqarsinnaavoq. Maannakkut inatsisit atuuttut aallarnisaasunut suliffeqarfinnullu mikisunut akunnattumillu angissusilinnut ineriartortitsilernissamut akimmisaartitsisartut, soqutiginnittut arlallit nalaattarpaat. Allaffissornermi sulianik ingerlatitsinerup arriinnera, inatsisillu Kalaallit Nunaanni pissutsit malillugit aqqissuussaanninnerat, amerlasuut misigisarpaat.

Inuussutissarsiutinik siuarsaanermut inatsisit assigiinngitsut atuutereersut misissoqqissaarneqarnerat suliarineqarsinnaavoq, taakkualu qanoq ataqatigiinnersut, qimerloorneqarsinnaavoq. Inatsisini allangortitsinissaq pisariaqartinneqarnerasoq naliliineq, pissutsit taakkorpiaat suliffeqarfinnut iluaqutaanerumik allangortinneqarsinnaanersut allangortitsinerlu iluaqutaanerussinnaanersoq, naliliinermik imaqsinnaavoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Inuussutissarsiutinik siuarsaanermut periaatsip pitsanngorsarnissaanut atasumik aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Siunnersuisartunik aqqissuussinerulernermut aningaasartuuteqartoqartussaavoq, peqatigisaanillu suliaqarluni isumasioqatigiinnernik ingerlatsinermut atasumik aningaasartuuteqartoqartussaalluni.

Allangorsaalluni aqqissuussineq aammalu inuussutissarsiornermut suliniutissanut suliatigut tapersiinerusalerneq, najukkani tunisassiornerit aningaasaqarnikkut ingerlanneqarsinnaanissaannut pitsaanerusunik tunngavissiiinnaapput, tamannalu aningaasaqarnikkut iluanaaruteqarfiusussaavoq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Kommunini inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit aamma inuussutissarsiornep ineriartortinneqarneranut ingerlatseqatigiiffiit nukittorsarneqarneranni, aallarnisaasunut suliatigut tapersersuisarneq annertunerulertussaavoq. Tamanna suliffeqarfinnut mikisunut akunnattumillu angissusilinnut aallarnisaasunullu ingerlanneqaannarsinnaasunik ingerlatsinissamut pilersaarutitik suliaqarnermut tapersersueqataasussaavoq aammalu aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu anigorniagassat iliuuseqarfigineranni ikiuuffiusussaalluni.

Tamanna nutaaliorniluni inuussutissalerinermi aqqiissutissanik amerlanerusunik pilersitseqataasinnaavoq aammalu innuttaasut akornanni isumassarsiarpassuarnut uumarissaaqataasinnaalluni.

Akisussaasut

Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik

Inuussutissarsiornermut, Niuernermut,
Aatsitassanut, Inatsisit
Atuutsinneqarnerannut
Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut,
Suliffeqarnermut Nunamullu
Namminermut Naalackersuisoqarfik

Suliaqartuusut pingaarnerit

Kommunini inuussutissarsiornermut
siunnersuisooqatigiit

Inuussutissarsiornermut
ingerlatseqatigiiffiit

Najukkani tunisassiortut

Kommunit

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Nioqqutissat pissarsiariuminernerulissapput. Tamatuma saniatigut nutaaliorluni avatangiiseqalersitsisoqarsinnaavoq, ajornannginnerusumik ilisarnaat 2-mut pilerinarnerusunik periarfissaqalersitsisinnaalluni.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartoq

Najukkani tunisassianik pitsaannerusunik qinigassaqaalissaaq, ilisarnaat 4-imut pilerinarnerusunik.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Inuussutissarsiortuaqqat aallartittullu amerlanerulersut, tunngaviusoq one-door iluaqutigileraat
  - ◆ Attaveqaasersuutit pitsaanerulersut aammalu ininik tunisassiorfissanik allaffinnillu ataatsimoorfissanik periarfissaqarnerulerneq
  - ◆ Suliffeqarfiit nutaat allaffissornermi sulisunik ataatsimeeqateqarnernut piffissamik, suliffeqarfiit nutaat allaffissornermi periaatsini ingerlaniarnermut atortagaannik, atuinnginnerulernerat
- Suliaqarluni isumasioqatigiinnerit sungiusarlunilu pikkorissarnerit amerlanerulersut

Case 2: Island nutaaliornermi kateriffissatut

Aningaasarsiornerup ajornartorsiorfiulerneraniilli Islandimi naalakkersuisut suliffeqarfinnut nutaanut atugassarititaasunik pitsanngorsaanaissaq siunnerfilimmik ukkatarisimavaat, tamatumalu kingunerisaanik maannakkut Reykjavik aallarterlaanut kateriffissatut isigineqalersimavoq.

Sumiiffimmiipput aallarnisaasunut sullissiviit, ataatsimoorluni allaffeqarnissamik, attartortitsinermut suliffissanik, suliaqarluni isumasioqatigiinnissamik aammalu aallarterlaanut innuttaasunullu nutaaliortunut siunnersuinissamik neqerooruteqartut. Inkubatorit assigiinngitsut sullissivinni sinaakkutisseeqataapput, aqqissuussaasumik nutaaliortunut avatangiiseqalersitsillutik, suliffeqarfiit aallarterlaat mentorinut pisussanut pilersaarutini peqataalluni isumasioqateqarsinnaallutik attaveqateqarnissamullu periarfissaqarlutik. Assersuutissat ilagaat "Startup SuperNova", tassaasoq sapaatit akunnerini 10-ni sukkatsikkiartornissamut pisussanut pilersaarut, aallarterlaat mentorimit tapersersorneqarlutik siuariartornissaannik siuarsaanissamik, allaffissanut periarfissaqarluni, sukkasuumik internet-eqarluni aammalu isumassarsianik tunisassianillu ineriartortitsinissamut ikiuuttarnissamik siunertaqartoq.

(<https://www.nova.is/hradleid/startupsupernova/english>)

Tamatuma saniatigut nutaaliornermut suliffeqarfiit 2009-miilli ilisimatusarnermi ineriartortitsinermilu suliniutinik ingerlatsisimasut, suliniutini aningaasartuutit akilerneqareersut minnerpaamik 20%-iinik akileraarutinut ilanngaatiginnissinnaapput. 2023-mi OECD policy-mik naliliivoq, tassani takutinneqarluni ilanngaat suliffeqarfiit ilisimatusarnermi ineriartortitsinermilu suliniutini aningaasaliinerunissaannut sunniutissatut sunniuteqarluarsimasoq, pingaartumik suliffeqarfeeqqat akornanni, annertunerpaamik sunniuteqarneq takuneqarsinnaalluni.

(<https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-issues/economic-surveillance/oecd-iceland-tax-credit-evaluation-2023.pdf>)

Case-mi ukkatarineqarpoq Islandimi ataatsimut isigalugu aallarnisaasarneq aammalu inuussutissanik tunisassiornerinnaanngitsumi. Case taamaattoq inuussutissarsiuutinik siuarsaasumik suliniuteqarnerit qanoq aallarterlaanut aporfissaarutsitsisinnaanerannut assersuutissatut takussutissatut atorneqarpoq. Ininik tunisassiorfissanik aqqutissiuussinermiit, ilisimasanik avitseqatigiinnermut kiisalu allaffissornermi periaatsini aqqusaarisarneq, tamarmik suliffeqarfinnut minnerusunut killilimmik isumalluutilinnut pitsaanerusunik atugassaqartitsipput.

Siunnerfiit ilaat 3: Inuussutissalerinerup iluani ilinniartitaanermi periaatsimik pitsanngorsaaneq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq, inuussutissanik tunisassiornermut pitsaanerusumik nutartigaasumillu periaaseqalernissaq siunertaralugu, inuussutissalerinerup iluani ilinniartitaanerit pioreersut pitsanngorsarneqassasut.

Sunniutissaa naatsorsuutigineqartoq tassaavoq, inuussutissat najukkani tunisassiarineqartut pitsaassuseqarnerulissasut amerlanerulissasullu. Peqatigisaanik inuussutissanik tunisassiornerup iluani amerlanerusunik toqqagassaqalersitsisoqarsinnaavoq, taamaalillunilu amerlanerusut soqutigisaat naammassineqarlutik. Aammattaaq innuttaasut piujuartitsiviusumik, peqqinnartumik sunniuteqarluartumillu inuussutissanik tunisassiornermut ilisimasaat pitsanngorsarneqarsinnaapput.

Ilinniartitaanermi periaatsip pitsanngorsarneratigut aammalu nutaaliaaninngortineratigut, uniinnartartut ikinnerulissasut kiisalu amerlanerusut ilinniartitaanernut qinnuteqartalissasut, aamma naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Iliuusissaq

Inuussutissalerinerup iluani ilinniartitaanerni uniinnartartut ikinnerunissaat qulakkeerniarlugu suliniuteqartoqassaaq. Tamatuma saniatigut aamma tunisassiornerup pitsanngorsarnissaa, piujuartitsineq, eqqiluisaarneq aamma najukkani nerisassiassat atorneqartarnerat ilinniartitaanerni ukkatarineqarnissaanut periarfissat misissorneqassapput.

Inuili Food College Greenland nukittorsarneqassaaq aammalu najukkani nerisassiassanik ileqquusumik kiisalu nutaaliorluni atuineq suli annertunerusumik ukkatarineqassalluni. Kalaallit nerisassaavut avatangiisillu pillugit pikkorissaanerit ingerlanneqartareerput. Pikkorissaaneq taanna iluaqutaasumik annertusitinneqarsinnaavoq aammalu Kalaallit Nunaata sinneranut siammartinneqarsinnaalluni.

Aamma najukkani nerisassiassanik piujuartitsiviusumik atorluaaneq ukkataralugu pikkorissaanernik imaluunniit suliaqarluni isumasioqatigiissitsinernik pilersitsisoqarsinnaavoq. Ilanngullugit avatangiisinut mingutsitsinngitsumik nukissiamillu atuiffiuallaanngitsumik tunisassiornissamut sakkussat. Aamma savaatilinnut inuussutissanillu tunisassiortunut pioreersunut pikkorissaanernik ineriartortitsinissaaq pissusissamisuussaaq, taakkua ilinniarteqqinneqarnerminni tunisassiornerminnik annertusititsinissamut pitsanngorsaanissamullu nutaanik sakkussaqaalersinnaapput, piginnaasaqaalersinnaallutik, teknologiiinik atugassaqaalersinnaapput ilisimasaqaalersinnaallutillu.

Aammattaaq USA (Alaska), Savalimmiut, Norge, Canada aamma Island peqatigalugit ineriartortitsinermut pisussanut pilersaarutiniq suliaqartoqarsinnaanersoq misissorneqarsinnaavoq. Alaskami Canadamilu nutaaliornermut pikkorissaanernik pitsaasunik peqareerpoq, soorlu Alaska Sea Grant, Alaska Seafood School, Alaska Mariculture Research & Training Center aamma Territorial Agrifood Association³. Tamatuma saniatigut USA-mi nukittuumik aallarnisaasarnermik kultureqarneq atugaavoq, aamma kalaallit tunisassiortut misigalugu isumassarsiorfigisinnaallugu. Arctic Education Alliance, pisussanut pilersaaruteqarfioreersoq, tassani Inuili Food College-mi ilinniartut Maine-mi ilinniartut suleqatigiiffigisaat, isumassarsiorfigineqarsinnaavoq. Najukkani nerisassiassanik atorluaanissamut piginnaaneqarnerulernissap ajornarunnaarsinnissaa pissusissamisoorpoq, kisianni aamma qanoq pisoqaraluarpuunniit Kalaallit Nunanni namminersortutut ilisimanissaa pisariaqarpoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Ininut ilinniartitsiviusussanut attaveqaasersuutinullu aningaasaliinissaaq pisariaqarpoq. Inuussutissalerinerup iluani ilinniartitaanerni uniinnartartut ikinnerulernissaat qulakkeerneqassappat, peqatigisaanillu ilinniartitaanerni ingerlanneqareersuni tunisassiornerup pitsanngorsarnissaa, piujuartitsineq, eqqiluisaarneq aamma najukkani nerisassiassanik atuineq ukkatarineqarnerulertutik, annertunerusunik aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqarnissaaq naatsorsuutigineqanngilaq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Ilinniartitaanermi periaaseq nukittunerusoq, imminut pilersornissamut najukkani suliniuteqartunut tunngavissiissaaq, taamaalillunilu najukkani tunisassianik amerlanerusunik pissarsisinnaanerulertoqarsinnaalluni.

Naggataatigut najukkani nerisassiassat ukkatarineqarnerulernerat, najukkani nerisassiassanik nutaaliorluni atuinissamut ukkatarinninnerulersitsissaaq, taamaalilluni najukkani nerisassiassanut tunngatillugu oqaluttuarisaanermik orniginarnerusumik pilersitsisoqassalluni.

---

³ <https://alaskaseagrant.org/events/>;
<https://alaskaseagrant.org/2022/05/seaweed-processing-and-handling-workshop-provides-workforce-training/>;
<https://www.nwtagrifood.ca/webinars>

Akisussaasut

Nunalerinermut, Imminut Pilersonermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik

Meeqqanut, Inuusuttunut,
Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut,
Timersonermut Ilageeqarnermullu
Naalackersuisoqarfik

Suliaqartuusut pingaarnerit

Ilinniarfiit

Najukkani inuussutissanik tunisassiortut

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Ilinniartitaanermi
siuarsaanikkut
nioqqutissanik
pissarsisoqarsinnaa-
nerulersinnaavoq,
kiisalu
aaqqiissutissanik
"pisariitsunik"
pisiassaqarnerulersin-
naalluni.

Ilisarnaat 3: Angut inuusuttoq inoqarfimmi minnerusumeersoq

Sumiiffimmi najukkami
tunisassiortunut nutaanik
periarfissaqalersinnaavoq
aammalu najukkami
inuussutissanik
ineriartortitseqataasin-
naalluni.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartoq

Pitsaassusaat
pitsaanerulissaaq,
aammalu najukkani
nioqqutissiassanik
pissarsisoqarsinnaalne-
rulissalluni.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Inuussutissanik tunisassiornerup iluani pikkorissaanerit ilinniartitaanerillu nutaat amerlasuut
- ◆ Ilinniartut suliaqartuusussallu ilinniartinneqartut amerlasuut

Siunnerfiit ilaat 4: Aallartinnissanut tapiissuteqarnissamut imaluunniit inuussutissanik tunisassiortunut inuussutissarsiutinik siuarsaanermi akikillisaasarnissamut periarfissanik misissuineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq, assersuutigalugu innaallagamut imermullu aningaasartuutitut akikillisaasalerallarneq qanoq imminut pilersonermut suliaqarfiup iluani suliffeqarfinnut aallarterlaanut atuutsinneqalersinnaanersoq, misissorneqarnissaa. Misissuineri tassani taamatut aaqqiissuissineri periarfissaqarfiusut, tamatumalu aallarnisaanerim avatangiisinut sunniinissaata,

qulaajaaviginissaa ukkatarineqassaaq. Akikillisaasarneq inuussutissanik tunisassiortunut nutaanut piumasaaqaatinut killissalioossanut pitsanngorsaaqataasinnaanersoq aammalu taakkua aallarnisarneranni tapersersuissanersoq, pillugit patajaatsumik aalajangiinissamut tunngavissaqalernissaaq Naalakkersuisut kissaatigaat.

Peqatigisaanik misissuinermi aamma tapersiisarnermut aaqqissuussinerit atuutereersut, atitunerusumik isigalugu aallarnisaasunut tapersiisareersut, sillimaffigineqassapput. Suliniutissat nutaat aaqqissuussinernut atuuttunut, aaqqissuussinerni atuutereersuni ingerlatsivinni aqunneqartut, tapersiisinaanissaasa qulakkeernissaa, ukkatarineqarpoq. Akikillisaanermut aaqqissuussisoqassappat tamanna inuussutissarsiutinik siuarsaanermi periaatsimut maannakkut atuuttumut qanoq tulluarneruleinnaanersoq nalilersorniarlugu, suliaqartuusut attuumassutillit qanimut oqaloqatigineqarnissaat pingaaruteqarpoq. Tamatumani aaqqissuussinerit nutaat, pisariaqanngitsumik qalleraatsitsinani, aallarnisaasut nukittunerusunik avatangiiseqalernissaannut iluaqutaasinnaanissaat qulakkeerneqassaaq.

Imminut pilersornerup iluani aallarnisaanermut avatangiisinut akikillisaasarneq nukittorsaasinnaanersoq, taamaalillunilu suliffeqarfiit nutaat amerlanerusut tunisassiornerminnik annertusititsinissamut ineriartortitsinissamullu pitsaanerusunik tunngavissaqalernissaannik qulakkeerissanersoq, pillugu pisariaqartunik ilisimasaqalerneq, misissuinerup sunniutigissagaa naatsorsuutigineqarpoq.

Iliuusissaaq

Imminut pilersornerup iluani suliffeqarfinnut aallarterlaanut innaallagiamut imermullu akikillisaasarnermi aallarnisaanermut tapiissuteqartarnermik imaluunniit inuussutissarsiutinik siuarsaanermi akikillisaasarnermik pilersitsinermut atasumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutaasussat suusanersut, misissuisoqassaaq.

Suliffeqarfiit sorliit taamaattumi pineqartunut ilaatinneqassanersut nassuiarneqassaaq killissalorsorneqassallunilu, ilanngullugu akikilliliinissamut nalilersuinermut tunngavissarititaasunik pilersitsineq kiisalu naliliineq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Aallarnisarnermut tapiissutinik imaluunniit inuussutissarsiutinik siuarsaalluni akikilliliisarnermik atuutsitsilernerme aningaasartuutaasinnaasut iluanaarutaasinnaasullu pillugit paasissutissanik piniarnissamut misissueqqissaarnissamullu aningaasaqarnikkut isumalluutissaqarnissaaq misissuinerme pisariaqartussaavoq. Taamatut aaqqissuussinermi aningaasaqarnikkut nammagassat qanoq annertutigissanersut, aammalu akikillisaanerup allaffissornikkut aqunneqarnissaanut aningaasanik sunik immikkoortitsisoqassanersoq, nalilersuineq, tassani ilaatinneqarpoq.

Tamatuma saniatigut, inuussutissanik tunisassiortunut nutaanut tapersiinerme aammalu aallarnisaasarnermik siuarsaanermi aningaasaqarnikkut iluanaarutissaasinnaasut, akikillisaasarnermik pilersitsinermi allanngutsaaliuinermilu aningaasartuutissanut illuatungiliisinnaanersut, misissuinerme nalilersorneqassaaq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Misissuinerup ingerlanneqarneratigut, akikillisaasarneq najukkami inuussutissanik tunisassiornerup ineriartortinneqarneranut qanoq sunniisinaanassanersoq, Naalakkersuisut itinerusumik paasisimaarilissavaat. Taamatut aaqqissuussinermi nutaaliorneq siuarsarneqarsinnaassanersoq, aallarnisarnerme aporfissat annikillisinneqarsinnaassanersut aammalu najukkani inuussutissanik tunisassiorneq annertusitinneqarsinnaassanersoq, misissuinerme qulaajaavigineqassapput.

Akisussaasut

Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik

Inuussutissarsiornermut, Niuernermut,
Aatsitassanut Inatsisillu
Atuutsinneqarnerannut
Naalackersuisoqarfik

Nukissiorfiit

Suliaqartuusut pingaarnerit

Suliffeqarfiit akikillisaanermut
aaqqissuussinermik iluaquserneqartussat

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Imermut innaallagiamullu
akikillisaaneq iluaqutaasoq
paasinarsissappat, nioqqutissat
pissarsiariuminarnerulersinnaapput,
tamannalu Illoqarfimmiup
kissaataannik naammassinnissaaq.

Ilisarnaat 3: Angut inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Sumiiffimmi najukkami
tunisassiortunut nutaanik
periarfissaqalersinnaavoq
aammalu najukkami
inuussutissanik
ineriartortitseqataasinnaalluni.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Aallartittut amerlasuut akikillisaasarnermik atuisinnaasut
- ◆ Aallartittut amerlasoorpassuit piffissap akikillisaaviusup kingorna sulit tunisassiortut

Siunnerfik 2: Piujuartussamik peqqinnartumillu najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaa

Siunnerfik 2-miipput aningaasaqarnikkut imminut pilersornermut iluaqutaaginnangitsumik, kisianni aamma innuttaasut peqqissusaannik inuulluataarnissaannillu pitsanngorsaasussamik, najukkani inuussutissanik tunisassiornerup piujuartussat peqqinnartutullu siuarsarneqarnissaa. Siunnerfiup taassuma angunissaanut tassani pingaartumik najukkanik aallaavilimmik nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussutissiamik siammarterinissaq ukkatarineqassaaq. Kalaallit Nunaat pinngortitami isumalluutinik atorluuanikkut silallu pissusianut tunngasutigut inuussutissanik tunisassiornerminik nukittorsaanissamut asseqanngilluinnartunik periarfissaqarpoq. Taamaakkaluartoq nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussutissiaqarpoq, ullumikkut danskit nioqqutissaannik tamatigit Kalaallit Nunaanni innuttaasunit pissarsiarineqarsinnaasannangitsunik aallaaveqartumik

imaluunniit inuiaqaatigiit inuussutissani pingaernerutitaannut naleqqussagaanngitsumik. Tamatumani najukkani inuussutissat inuussutissartalinnillu pisariaqartitsineq takuneqarsinnaanngilaq. Taamaattumik nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussutissiap Kalaallit Nunaanni pisariaqartitanut naleqqussagaanissaa, najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaanut, pisariaqarpoq. Aamma takuneqartarpoq inuussutissat pisiarineqarnerpaasartut tassaasut sodavandit, immiaaqqat aamma Fastfood.⁴ Taamaattumik najukkani inuussutissat pitsaasut, peqqinnartut inuussutissartaqarluartullu annertunerusumik ukkatarineqarnissaat pisariaqartinneqarpoq.

Tamatuma saniatigut aamma kalaallit nerisarnerannut nalunaaqutsiussaqaarnissamut periarfissaqarnerseq misissorneqassaaq. Tamanna pitsaassutsinik qularnaveeqqutissatut, najukkani tunisassianut atuisartut tatiginninnerannik nukittorsassussatut aammalu najukkani nioqqutissiat pisiniarfinni ersarinnerulersinnissaannut ilisariumarnerulersinnissaannullu, atorneqarsinnaavoq.

Taamaattumik piujuartussamik peqqinnartumillu najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaanut siunnerfiit ilaat makkua allattorneqarput:

1. Nerisanut ilusiliamik nutaamik pilersitsineq
2. Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiinissamut periarfissanik misissuineq
3. Najukkani aalisakkanik tunisassiornerup nukittorsarnissaa

Siunnerfiit ilaat 5: Nerisanut ilusiliamik nutaamik pilersitsineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Maannakkut nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussutissiaq, Kalaallit Nunaanni takuneqarsinnaasumik saqqummiunneqartoq, danskit nerisassanut pitsaanerpaamik agguataarinermut takussutissiaat malillugu suliaavoq. Tassani taamaalilluni Kalaallit Nunaanni inuussutissat tunisassiarineqartut asseqanngitsut takuneqarsinnaanngillat. Ilisimatusarnermi nutaanerusumi aamma ilaatigut mikisuaqqanik uumassusilerinermi kalaallit ileqquusumik nerisaqarnerat aammalu najukkani nerisarineqartartut timikkut tarnikkullu qanoq pitsaasumik malitseqartarnerat ukkatarineqarpoq⁵. Tamatuma saniatigut maannakkut nerisassanut siunnersuutit pisoqalisimapput, taamaattumik taamatutaaq taakkua nutarterneqarnissaat pisariaqartinneqarluni. Nerisassanut siunnersuutit aamma inuussutissanik, Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqussakkanik, annertussusissanut inassutigineqartunik imaqaassapput.

Taamaattumik siunnerfigineqarpoq, nerisassanut ilusiliani nutaani najukkani ileqquusumillu inuussutissat amerlanerusut akuulersinnerisigut, Kalaallit Nunaanni innuttaasut akornanni peqqinnarnerusumik nerisaqartarnerup siuarsarnissaa.

Sunniutaasussatut naatsorsuutigineqartoq tassaavoq, nerisassanut ilusiliaq nutaaq kalaalimernit pillugit eqqumaffiginninnerulersitsisussaasoq, najukkani inuussutissanik inuussutissartaqarluartunik atuinerulersitsisussamik.

Ilisimatusarneq nutaanerpaaq aallaavigalugu, tamanna peqqissutsip aammalu innuttaasut akornanni inuulluataarnerup pitsaanerulernerannik malitseqarsinnaavoq, pitsaanerusunik nerisaqartalerneq pissutigalugu siunissami inooriaatsimi nappaatinngortartut annikillisinneqartussaallutik⁶.

Tamatuma saniatigut tamatuma inuussutissanik najukkani tunisassiarineqartunik ujartuisarneq annertunerulersittussaavaa, najukkani inuussutissanut aningaasaqarneq nukittorsartussaallugu.

Iliuusissaq

⁴ Kattulluta Inuuneritta Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2023

⁵ Aviajap ilisimatusarnera innersuussivigineqarpoq

⁶ Aviajap ilisimatusarnera innersuussivigineqarpoq

Nerisassanut ilusiliamik nutaamik, kalaallit nerisarnermi kinaassusaannik ilaatitsisumik ineriartortitsisoqassaaq, peqatigisaanik nunap immikkoortuini assigiinngitsuni nerisarineqartartut aammalu ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu inuussutissat assigiinngisitaarnerat erseqqissarneqassallutik. Tamatuma saniatigut nerisassanut ilusiliap ukioqqortussutsini tamaginni inissisimasunut paasiuminartuunissaa pissarsiariuminartuunissaalu isumagineqassaaq.

Nerisassanut siunnersuutit 10-t peqatigisaanik nutarterneqassapput, taamaalillutik taakkua maannakkut nerisarineqartartunut naleqqutissallutik. Tamatuma saniatigut nerisassanut siunnersuutit assigiinngitsut ukkatarineqassapput, taamaalilluni peqqissunut, napparsimasunut, utoqqarnut, naartusunut meeqqanullu Kalaallit Nunaanni nerisassanut siunnersuuteqassalluni.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Nerisassanut ilusiliamik suliaqarnissamut, tamatumalu kingorna taassuma nittarsaannissaanut aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Pingaartumik Kalaallit Nunaanni inuussutissat iluanni immikkut ilisimasallit akuutinneqarnerannut aningaasartuuteqartoqassaaq.

Naatsorsuutigineqarpoq nerisanut attuumassutilimmik nappaateqalertarnerit annikillisinneqarneranni, peqqinnissamut aningaasartuutissanik ungasissumi sipaaruteqartoqassasoq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Najukkani nerisassiassat ukkatarineqarnerulissapput aammalu najukkani nerisassiassat ugartorneqarnerulissallutik. Tamanna isumaqarpoq, najukkani nerisassiassanik pisisarneq annertunerulissasoq. Tamatuma saniatigut piujuartitsiviusumik inuussutissanik tunisassiorneq, najukkani avatangiisinut silallu pissusianut naleqqussagaasoq, pilersinneqassaaq.

Akisussaasut

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut,
Nukissiutinut Avatangiisinullu
Naalakkersuisoqarfik

Paarisa

Suliaqartuusut pingaarnerit

Peqqinnissaqarfimmi sulisut

Inuussutissanut immikkut ilisimasallit

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq

Imminut pilersortoq najukkami atortussiassanik atueerealuartoq, nerisat pitsaanerpaamik agguataarnerannut takussutissiami imminut pilersorluni nerisaqarnermik kulturilik akuersaerneqartussaavoq aammalu inuussutissat nerisagai erseqqissartussaallugit. Taamaattumik taamatut imminut pilersomera sunnerneqartussaannngilaq, kisianni kinaassusaanut pitsaasumik sunniuteqarsinnaalluni.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmi najugalik

Nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussutissiaq peqqinnarnerusumik nerisarnissamut najukkanilu atortussiassanut paasisimaarinnitsilissaaq, najukkani nerisassanik toqqaanissap ajornannginnerulernissaanu pissarsiariumarnerulernissaannullu iluaqutaassalluni.

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Soqutiginaateqarsinnaavoq, tassami najukkani inuussutissat nerisani qanoq akuutinneqarsinnaanersut tamanna paasisimasaqalersitsisussaammat.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartooq

Nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussutissiaq nutartigaq, perorsarsimarpalaartup nerisaanni najukkani nerisassiassat pillugit ilinniarnissaanut akuutitsisalnissaanullu iluaqutaassaaq. Najukkani nerisassiassat qanoq nerinissani nutaaliaasuni atornerqarsinnaanersut, tamanna pitsaanerusumik paasititsisussaavoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Inuussutissat najukkami tunisassiarineqartut nerisassanut ilusiliami akuutinneqartut amerlassusaat
- ◆ Nerisarisartakkat allanngornerat
- ◆ Peqqissutsimut tikkuussisut, soorlu inooriaatini nappaatit, soorlu sukkorneq, annikillillutik

Case 3: Mike Keen aamma Kalaallit Nunaanni superfood

2023-mi tuluk igasoq Mike Keen, Qaqortumiit Upernarvimmu 2200 kilometerinik isorartussusilimmi qajartorluni angalavoq. Anguniagaraa ilaatigut ullut 75-it ingerlaneranni kalaallit nerisassaannik 100%-imik nerisaqarnermini, timini qanoq qisuariassanersoq misissornissaa.

Angalanermi ingerlanerani Keen-ip peqqissutsini annertuumik pitsanngoriarsimasoq misigisimavaa. Eqqarsartaatsimini peqqissutsimi pitsaanerpaanerata saniatigut, ullormut nalunaaquttap akunneri arfinilinniit arfineq pingasunut ullut tamaasa qajartoraluarluni, ataatsimut isigalugu nukissaqarnera nalinginnaasuunngitsumik annertusimavoq. Aallaqqaammut annertuumik oqilisimavoq, kisianni piffissap ingerlanerani oqimaassusaa aalajaatsunngoqqissimalluni, soorlulu sooq oqimaassusissani pitsaanerpaaq oqimaassuserilerlugu. Tamatuma saniatigut angalareernerata kingorna aaversittarnerisa takutippaat, immap uumasuinik annertuumik nerisaqaraluarluni, saffiugassanik oqimaatsunik aavata akoqarnera angalanissaa sioqqullugu pisutut annertussuseqartoq.

Keen-ip peqqissutsikkut nammineq timimini paasisani pissutigalugit, kalaalimernit iluaqutissartarpasuaqarnerat inunnu paasitinnissaa siunnerfigilersimavaa. Taamaattumik maannakkut iganermut ilitsersuutininik atuakkiuleruttorpoq, Kalaallinut najukkani nerisassiassa qanoq iluaqutissartaqartiginersut takutinnissaa anguniagaralugu. Peqqissutsikkut paasisat pitsaasut taakkua, kalaallit nerisassaannik aallaaveqarnerusumik nerisaqarnermi inuussutissartalitsigut iluaqutissartaasut ersarinnerulersinnissaanik pisariaqartitsinermut, tapersiippat, tamannalu nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussutissiap nutarterneqarnerani ilaatigut iluaqutaasinnaassalluni. (<https://knr.gl/da/nyheder/eventyrer-har-roet-2200-kilometer-paa-76-dage>)

Siunnerfiit ilaat 6: Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiinissamut periarfissanik misissuineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiisalernissamut, najukkaneersunut inuussutissanut akuersissummik allagartaliiffiusartussamik siursaasussamillu, periarfissanik misissuinissaq ineriartortitsinissarluni. Tamanna pitsaassutsimut piujuartitsinermullu akuerisaasumik malitassaqalersitsissaaq, atuisartut tatiginninnerat sakkortunerulersissinnaallugu aammalu nunami namminerminunani tamalaani kalaallit tunisassiaannik ersarinnerulersitsissalluni ujartuinerulersitsissallunilu.

Tamatuma saniatigut aamma nalunaaqutsiinermi, tunisassiap procentinngorlugu qanoq annertutigisortaa inuussutissaanersoq Kalaallit Nunaanni pisiarineqarsimasoq, takutitsisussami, iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqassapput. Taamatut nalunaaqutsiineq neriniartarfinni, kantiinani sullissivinnilu atorineqarsinnaavoq.

Sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq, kalaalimernit ersarinnerulersinneqassasut. Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiussaq, nioqqutissaq najukkameersuunersoq sukkasuumik

paasisimaarilernissaanut atuisartunut iluaqutaasinnaavoq. Tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiussap, nioqqutissat Kalaallit Nunaanneersut PR-mi naleqarnerulersissinnaavai, peqatigisaanillu nunatsinnut nuuttut nerisassanut kultureqarnermi akuulersinnissaannut nalunaaqutsiussaq iluaqutaasinnaavoq aammalu najukkani nerisassiassat suussusersisinnaanissaannut iluaqutaasinnaalluni.

Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq, siunnerfiit ilaat piujuartitsiviusumik tunisassiornermi periaatsimik aammalu tunisassiortut akornanni pitsaassutsinut malitassanik siuarsaassasoq.

Iliuusissaq

Siullermik pingaarnertullu, Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiussinissaq ugartorneqarnerisat pingaartinneqarnerisat niuerfimmi misissuinerimik ingerlatsisoqassaaq.

Tamatuma saniatigut nerinermut nalunaarutsiussinissamut tunngavissarititaasut ersarissut nassuiaassiorneqassapput, ilanngullugit suminggaaneerfiinut, pitsaassusaannut, piujuartitsinissamut tunisassiornermullu periaatsinut piumasaqaatit.

Taamatuttaaq tunisassiat kattuffiillu nalunaaqutsiussivigineqarsimasut tunngavissarititaasunik naammassinninnissaat qulakkeerniarlugu, arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik misissuisarnermik ilaqartinneqartumik, allagartaliisarnermut sulianik ingerlatitsivissanik pilersitsisoqassaaq. Najukkani tunisassiortut akuersissummik allagartaliinissamut piumasaqaatinik naammassinninnissamut ilinniartinneqassapput aammalu tunisassiortuaqqanut tapersiinissaq neqeroorutigineqassalluni. Tamatumani piumasaqaatit naammassineqarnissaat qulakkeerniarlugu, allaffissornermi annertunerusumik periaaseqarnissaq pisariaqartussaavoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiussisarnissamut periarfissat misissorneqarnerannut aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Taamaattoq aamma naatsorsuutigineqarpoq, tunisassiat nalunaaqutsikkat ugartorneqarnerulissasut, tamannalu najukkani inuiaqatigiinni tunisassiortussani aningaasaqarnikkut siuariartortitsilersinnaavoq. Tamatuma saniatigut ungasinnerusumi isertitaqarfissaqalersinnaavoq, tassani nerinermut nalunaaqutserneqarsimaneq akuerisaanerlu avammut nioqquteqarnissanut nutaanut ammaassisinnaalluni.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Nerinermut nalunaaqutsiineq najukkani inuussutissanik tunisassiornermut siuarsaaqataasinnaavoq. Tamatuma saniatigut najukkani inuussutissanik tunisassiornerup avatangiisinut isumannaatsuuginnarnissaa aammalu ungasissumut imminut pilersornermut iluaqutaanissaa qulakkeerniarlugu piujuartitsiviusumik tunisassiornermi periaasissat ukkatarineqassapput. Najukkani inuussutissanut niuerfeqarneq nukittoq, tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaanni patajaannerusumik isumannaatsumillu passussiviusinnaasumik inuussutissanut suliassaqarfeqarnissamik qulakkeerisussaavoq.

Akisussaasut

**Nunalerinermut, Imminut
Pilersornermut, Nukissiutinut
Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik**

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Inuussutissarsiornermut, Niuernermut,
Aatsitassanut, Inatsisit
Atuutsinneqarnerannut
Naligiissitaanerimullu Naalakkersuisoqarfik

Suliaqartuusut pingaarnerit

Inuussutissarsiornermi kattuffiit
tunisassiortullu

Atuisartut

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiisalermermi kalaallit nioqqutissiaannik toqqaanissaq ajornannginnerulissaaq. Tamatuma saniatigut nammineq atuisartutut nammineq toqqaanermi najukkani tunisassioortunik tapersersuinissap qulakkeernissaanut tamanna sakkussaalluarsinnaavoq.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartooq

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiisalerneq, pisiniarfinni najukkani piujuartitsillunilu tunisassianik toqqaanissamut tunngatillugu, perorsarsimarpalaartumut naqitsissutaalluarsinnaavoq.

Ilisarnaat 5: Kaffisoriarnermik nuannarisalik

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiisalermermi kaffisoriarnermik nuannarisalik kalaaliminernik toqqaanissaa ajornannginnerulersinneqassaaq. Taamatutaaq kalaaliminernik toqqaanissaq ulluinnarni tamatuma ajornannginnerulersissavaa.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Tunisassiat akuersissummik allagartalerneqartut amerlassusaat, tassa imaappoq tunisassiat Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutserneqarsimasut nalunaaqutaqartullu annertussusaat
- ◆ Niuerfimmi kalaalimernit nerinermut nalunaaqutserlugit allagartalerneqarsimasut amerlassusaat
- ◆ Nerinermut nalunaaqutsiussamut atuisartut eqqumaffiginninnerisa tatiginninnerisalu annertussusaa, niuerfinni misissuineritigut uuttorlugu
- ◆ Tunisassioortut piujuartitsiviusumik tunisassioortumut periaatsinik atuutsitsilersimasut amerlassusaat

Case 4: Pinngortitami oqimaaqatigiinnermik mianerinninnerup Danmarkimut aqqutaa

2003-miilli nioqutissanik pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu nioqutissiarineqartunik qallunaat atuinerat malunnaatilimmik annertusiartorsimavoq. Tassungarpiaq tunngatillugu pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu inuussutissianik pisiniarfinni kaaviiartitat 2003-mi 2 mia. koruuniullutik ullumikkut 16 mia. koruunit missaannik annertussuseqalersimapput.

Økologisk landsforening-ip nalunaarusiaa 2023-meersoq naapertorlugu ineriartornermut pingaartumik maluk pissutaapput: qallunaat avatangiisinik peqqinnissamillu ukkatarinninnerulernerat kiisalu pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu suliasaqaarfii nittarsaassisarnerminnik tunisassianillu ineriartortitsinerminnik annertusiartortitsisimanagerat. Taamatut paasinnineq Landbrug & Fødevarer-mit misissuinermit tapernerqarpoq, tassani takutinneqarluni 2019-imi inerititani naatitanilu seqqarsaanerup sinnikui pinngitsoorniarlugit, avatangiisit aamma imeq imerneqarsinnaasoq illersorniarlugit kiisalu uumasut pitsaanerumik atugaqarnissaannut iluaqusiiniarluni, pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu pisiniartarnermut pissutaasuni taaneqarnerpaasartut. Pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu nioqutissit tunisassiatut ikittuinnartut aallartikkaluartut, tamatumani akisunerullutik aallartikkaluartut, ujartuinerup annertusiartornera annertunerusunik tunisassioralermik kinguneqarpoq, taamaalillunilu akigitit appasinnerulerlutik.

https://issuu.com/okologidk/docs/markedrapport_2023_-_alle_sider_-_enkelt_sider_-_u
(MergedFile (ernaeringsfokus.dk))

Case nittarsaassinerup tunisassianillu ersarinnerulersitsinerup, annikitsumik tunisassiarineqartut "nalinginnaasunngortillugit" iluaqutaasinnaaneranut, assersuutissaavoq. Nerinnermut nalunaaqutsiussaqaq taamaaqataanik Kalaallit Nunaanni nioqutissiat najukkameersutut, piujuartitsiviusutut immaqalu inuussutissartaqarlutut nutaamik nittarsaanneqarnissaannut tunngavissiisinnaassaqaq, peqatigisaanillu pisiniarfinni nioqutissat assigiinngitsut suminngaaneerfiat atuisunit eqqumaffigineqarnerulersinnaalluni.

Siunnerfiit ilaat 7: Najukkani aalisakkanik tunisassiornermik nukittorsaaneq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq, innuttaasut aamma suliffeqarfiit akunnattumik angissusillit aalisakkap tamakkiisumik atorluarneqarnissaanik ilinniartinneqarnerisigut, najukkani aalisakkanik tunisassiorneq pitsaanerulersinneqassasoq annertunerulersinneqassasorlu. Tamatumani aalisakkanik piareersaalluni suliarinninnermut periaatsit assigiinngitsut sapinngisamik pitsaanerpaamik atorluarneqarnissaat qulakkeerneqassaaq, tamannalu imminut pilersornermik annertunerulersitsisinnaavoq nerisassanillu maangaannartitsisarnermik annikillisisinnaalluni. Aalisakkap tamakkiisumik atorluarneqarnera aamma nerukkaatissanik tunisassiornermut igitassartaannik atuinerusinnaavoq. Ilanngullugu aamma saniatigut

pisat atorluarneqarnerunissaat pisariaqartinneqarpoq. Assersuutigalugu Halibut Greenlandip saniatigut pisanit eqalussuup nuliaannik tunisassiornermik ineriartortitsineq ingerlappaa. Piujuartitsiviusumik aalisarnerup anguneqarnissaanut, isumalluutit pigisagut atorluarnerussavagut, taamaalilluni maangaannartitsisoqartassanani. Aalisakkanik isumalluutitik sunniuteqarluarnerusumik piujuartitsiviusumillu atorluaaneq, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq.

Iliuusissaq

Aalisakkanik piareersaalluni suliarinninnermut, soorlu pujoorinnermut, panertitsinnermut, tarajorterinnermut, seernartuliisarnermut, periaatsini assigiinngitsuni aammalu periaatsini allani ileqqorineqartuni nutaaliaasunilu pikkorissaasoqartalissaaq aammalu suliaqarluni isumasioqatigiissitsisoqartalissalluni. Pikkorissaanerit aamma suliaqarluni isumasioqatigiissitsinerit imarisaasa qaffasissumik pitsaassuseqarnissaat naleqquttuunissaallu qulakkeerniarlugu, najukkani immikkut paasisimasaqarluartut suleqatigineqalersinnaapput. Nunatsinni niuerfinnermut tunisassianik ineriartortitsinissamat tunngatillugu periarfissaqarfiusut annertoorujussuupput, tassanilu nunat allat isumassarsiorfissatut aamma qiviarneqarsinnaapput. Alaskami assersuutigalugu tunisassiamik sivismumik ajortittussaannngitsumik neqerooruteqarnissamat, aalisakkat pujukkat imaluunniit tarajortikkat igalaaminernik puulerlugit tunisassiorneq misilerarneqarsimavoq.

Tamatuma saniatigut aalisakkat qanoq pitsaanerpaamik atorneqarnissaannut paasititsiniaasoqarsinnaavoq, taamaaliornikkullu aalisakkat tamakkerlugit qanoq atorneqarnissaa kikkut tamarmik ilisimassagaat qulakkeerneqarsinnaalluni.

Naggataatigut aalisakkat igitassartaasa igitassatut iginnissaannut taarsiullugu, qanoq atorneqarnissaat ukkatarineqalersinnaavoq. Aalisakkat igitassartaannik atuinnermut assersuutissaavoq Milak Productions, aalisakkat igitassartaannik qimminut qimuttunut nerukkaatissanik tunisassiornermut atuisartoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Pikkorissaanerit aamma suliaqarluni isumasioqatigiissitsinernut, kiisalu paasititsiniaanerit suliaqarnermut, aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Taamaattoq naatsorsuutigineqarpoq nerukkaatissanik equssuisarneq annikinnerulissasoq, peqatigisaanillu nutaanik suliffissaqalersitsisoqarsinnaasoq suliaqartoqarnerulertoqarsinnaasorlu.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Najukkani aalisakkanik tunisassiornermik nukittorsaaneq imminut pilersornermik annertunerulersitsissaaq. Tamatuma saniatigut tamanna piujuartitsiviunerusumik inuussutissanik pilersuinnermut tapertaaqataasinnaavoq, tassami aalisagaq tamakkerlugit atorneqartussaammat.

Akisussaasut

**Nunalerinnermut, Imminut
Pilersornermut, Nukissiutinut
Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik**

Aalisarnermut Piniarnermullu
Naalackersuisoqarfik

Suliaqartuusut pingaarnerit

Najukkani ilinniarfiit

Aalisarnermut kattuffiit suliffeqarfiillu

Innuttaasut

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq

Imminut pilersortoq aalisagartaminik pisaminillu maangaannartitsinani atorluaanissamut nutaanik sakkussaqaalesinnaavoq, taamaalillunilu imminut pilersornerulersinnaalluni.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Aalisakkanik tunisassiornerup nukittorsarneqarnerani aalisakkanik najukkami pisinissamut periarfissanik amerlanerulersitsissaaq. Tamanna taamaalilluni aamma pissarsiariuminarnerulersitsissaaq aammalu illoqarfimmiumut najukkami nerisassiassat toqqarnissaat ajornannginnerulersissallugu

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Naatsorsuutigineqarpoq najukkami aalisakkanik qinigassaqarnerulissasoq. Tamanna inuusuttumut inoqarfimmit minnerusumeersumut najukkani nerisassiassanik pissarsiariuminarnerulersitsisinnaavoq

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartoq

Aalisakkanik tunisassiornerup piujuartitsiviusumik atorluarneqarnissaanik ukkatarinninnerulernermi, kiisalu pissarsiariuminarnerulersitsinermi perorsarsimarpalaartoq najukkani nerisassiassanik toqqaanissamut periarfissaqarnerulersitsissaaq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Ukiumut pikkorissaanerit neqeroorutigineqartut peqataasullu amerlassusaat
- ◆ Najukkani aalisakkanik tunisassiornerup, najukkani suliarineqartut, annertussusaat
- ◆ Aalisakkanik aamma aalisakkanik tunisassianik imminut pilersornerup annertunerulersinnera

Case 5: aalisakkat 100%-imik

Aalisakkat 100%-imik suliniutaavoq, suliffissuit arlallit ataatsimoortut, aalisakkeriveqarnerup iluani suleqatigiinnissamik, nutaaliornermik aallarnisaasarnermillu siuarsaasullutik suleqatigiiffiannit Icelandic Ocean Cluster-imit aallartinneqartoq. Suliniummi anguniagarineqarpoq aalisakkeriviit aalisartullu aalisakkanik annertunerusumik atorluanaissaannut isumassarsiortitsinissaq, taamaaliornermi aalisakkat tamarmik immikkut aningaasaqarnikkut atorluarneqartarnerat annertusitinneqassalluni. Aalisakkat qaleruallillu, kisianni aamma ulluinnarni nerisanut tapiliuttakkat, nakorsaasiat aamma ilusilersuilluni tunisassiat aalisakkanit aalisakkaneersuniillu suliarineqartarput, taamaattumik Islandimi inuiaqatigiit ilarpassui atorluanerunissamik soqutiginnipput.

100% Fish aalisakkanik Islandimi tunisassiarineqartunik qinigassanik saqqummiivoq. Aalisakkap atorluarneqarnerunissaanut ilisimatusarneq nutaaliornernu tamatumunnga siunnerfeqartinneqarput, tamannalu pitsaasunik inerneqarsimalluni. Assersuutigalugu Islandimi saarullinnik tunisassiortut ullumikkut tunisassiassamik 80 %-ia angullugu atuisarnerat nalinginnaasuvoq. Tamatuma saniatigut piareersaalluni suliarinninneq passussisarnerlu pitsaanerulersimapput. Aalisakkat niaquinik saaniinillu panertitsisarneq tamatumunnga assersuutissaalluarpud. Tunisassianik taakkuninnga tonsikkaanik ukiut tamaasa siusinnerusukkut maangaannartinneqartartut atortoralugit sanaartortoqarpoq avammullu nioqquteqartoqarluni.

Case isumalluutini najukkameereersuni, amerlanertigut tunisassiorneri ingerlasarnerini atortorissaarutinilu ineriartortitsinerup sunniutigisaanik, atorluarneqarnerusinnaasuni sunniuteqarluarnerusinnaasunilu, periarfissarpassuaqarneranut assersuutissaavoq. Taamaattoq amerlanertigut tamatumani suleqatigiinnermi sunneeqatigiittoqarsinnaaneranut paasisimaarinnilernissamat periarfissanik pisariaqartitsinernillu ilisimasanik katersinnaasumik, qitiusumi ataqatigiissaarisussamik immikkoortortaqaarnissaq pisariaqartarpoq.

[100% Fish - Íslenski sjávarklasinn \(sjavarklasinn.is\)](http://100% Fish - Íslenski sjávarklasinn (sjavarklasinn.is))

5.2 Ukkatarineqartoq 2: Naalakkersuisut aqutissiuussisutut

Inuussutissalerinnermut suliassaqarfiup iluani suliaqartuusut assigiinngitsut akornanni suleqatigiissitsinissamat ataqatigiissaarisitsinissamullu Naalakkersuisut qitiusumi aqutissiuussisutut atuutissapput. Siunnerfilinnik suliniuteqarnikkut periusissatigullu suleqateqarnikkut, ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassiortut allallu soqutiginnittut akornanni paaseqatigiittarnerup suleqatigiinnerullu nukittorsarneqarnissaat, najukkani nerisassiassat siuarsarnissaannut innuttaasullu kalaaliminernik atuinerulernissamat isumassarsiortinnissaat Naalakkersuisut siunnerfigaat. Ukkatarineqartumi tassani siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit, ataatsimoorlutik Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermik piujuartitsinerulertussat, ilaatinneqarput.

Periusissiami paasissutissanik nalunaarsukkanik sukumiisumik katersineq aallaavigalugu siunnerfissat marluk aalajangersarneqarput:

1. Suleqatigiinnikkut nittarsaassinikkullu Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup nukittorsarneqarnera
2. Najukkani kalaallit nioqqutissiaannik eqqumaffiginnilersitsineq atuinerulersitsinerlu

Siunnerfik 3: Suleqatigiinnikkut nittarsaassinikkullu Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup nukittorsarneqarnera

Siunnerfigineqarpoq inuussutissalerinermut suliassaqarfimmi suliqartuusut assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnerulersitsinissaq. Suleqatigiinnerup siuarsarneratigut najukkani tunisassiat innuttaasunut pissarsiariinnerulersinneqarnissaat ilimanaateqarnerulissaaq. Tamatuma saniatigut suleqatigiinnerulerneq najukkani atortussiassat nerisassiassallu pillugit pitsaannerusunik oqaluttuassaqaalersitsisoqassaaq, taamaattumillu atuisartut najukkani tunisassianut eqqumaffiginninnerulersinneqassallutik akuersaarnerulersinneqassallutillu. Apersuinerni tunisassiorit aamma ataasiakkaanik nioqquteqartartuniit oqaatigineqarpoq, imminnut attaveqatigiinnerunissaq suleqatigiinnerunissarlu maqaasillugu, tassani pingaartumik inissisimanerminnut, ilisivinni najukkaneersunik nerisassiassanik amigaateqarnermut pingaarteqartumut, paaseqatigiittoqarani. Tamatuma saniatigut aamma apersuinerni oqaatigineqarpoq, kalaallit nerisassanut kultureqarneranni inuit sunniuteqarnerpaat, kalaallit nerisassanut kultureqarnerannik nittarsaasseqataasinnaasut nukittorsaaqataasinnaasullu, katersuutsinneqarnissaat pisariaqartinneqartoq. Taamaattumik siunnerfiup ataani siunnerfiit ilai makkuussapput:

1. Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassiorit aallarnisaasullu qanimut suleqatigiinnissaannut aqqutissiuussineq
2. Kalaallit nioqqutissiaannaannik nittarsaassiniarluni Kalaallit Nunaanni nerisassanut kultureqarnermi inuit sunniuteqarluartut akornanni qanimut suleqatigiilersitsineq aqqutissiuussinerlu

Siunnerfiit ilaat 8: Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassiorit aallarnisaasullu qanimut suleqatigiinnissaannut aqqutissiuussineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq, pisiniarfinni kalaaliminernik pissarsisinnaanerulernissamut tuniniaanerulernissamullu, Kalaallit Nunaanni ataasiakkaanik nioqquteqartartut, najukkani tunisassiorit aallarnisaasullu akornanni suleqatigiilersitsisoqassasoq suleqatigiinnerlu nukittorsarneqassasoq.

Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, najukkani tunisassiorit aallarnisaasullu akornanni ersarinnerulersitsisoqarnera, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq. Oqaloqatigiinneq pilersuinissaq pillugu aalajangersimasunik tutsuiginartunillu isumaqatigiissuteqarnermik pilersitseqataasinnaavoq, taamaalillutik illuatungeriit tamarmik imminut tatigilersinnaallutik.

Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq, ataasiakkaanik nioqquteqartartuni kalaaliminernik tuniniaasalernissaq ilimanaateqarnerulissasoq annertunerulissasorlu. Tamanna najukkani tunisassiorit tapersorneqarnerulerisigut najukkani aningaasaqarnermut nukittorsaaq. Tamatuma saniatigut tamanna aamma najukkani tunisassiat iluaqutissartai pillugit atuisartut eqqumaffiginninnerulerannut iluaqutaasussaavoq.

Iliuusissaq

Siullermik pingaarnertullu oqaloqatigiittarfissamik pilersitsisoqarsinnaavoq, tassani ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassioritullu pisariaqartitsinerit, anigorniagassat suleqatigiinnissamullu periarfissat oqallisiginiarlugit akuttunngitsumik naapittarsinnaallutik. Oqaloqatigiittarfik taanna Nunalerinermut,

Imminut Pilersornermut, Nukissiutitut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit ukiumut marloriarluni aqqutissiuunneqartarsinnaavoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Suleqatigiinnerulernissamut aqqutissiuussinissamut aningaasaqarnikkut isumalluutitik atuinissaq pisariaqartussaavoq, kisianni tamanna maannakkut missingersuutiniissinnaasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Ataasiakkaanik nioqquteqartartunut tunisassianik neqerooruteqarnerup assigiinngisitaartinnissaa aammalu pisisussanik najukkani tunisassianik tapersersuerusuttunik pilerilersitsinissaq periarfissaqartussaavoq. Tunisassiortunut pitsaaneruseqarnerumik niuerfimmiiilernikkut aammalu tunisassiaminnik tunisisarnerit annertusitinnerisigut aningaasaqarneq patajaassuseqartussaavoq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassiortullu akornanni qaninneruseqarnerumik suleqatigiinneq, najukkani tunisassiortumik kalaaliminernillu atuinermik annertusititsinissaavoq. Tamanna imminut pilersornerulernermut iluaqutaasussaavoq aammalu nioqqutissanik, Kalaallit Nunaanni taamaaqataanik tunisassiarineqarsinnaasunik, pisariaqartitsineq annikinnerulersinneqarsinnaalluni.

Akisussaasut

Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutitut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik

Nalik Ventures

Suliaqartuusut pingaarnerit

Ataasiakkaanik nioqquteqartut

Najukkani tunisassiortut

Aallarnisaasut

Inuussutissarsiornermi kattuffiit

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Naatsorsuutigineqarpoq ataasiakkaanik nioqquteqartartuni najukkani nioqqutissiat pissarsiariuminarnerulissasut. Illoqarfimmioq pingaartumik pisiniarfinni pisiniartarpoq, taamaattumillu najukkani nerisassiassanik pisinissamut periarfissaqarnerulissalluni. Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq, suleqatigiinneq pitsaanerulerualuarpat, ataasiakkaanik nioqquteqartartuni toqqagassat pisariitsut amerlanerulissasut.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartooq

Perorsarsimarpalaartooq aamma ataasiakkaanik nioqquteqartartuni najukkani nerisassiassanik pissarsiariuminarnerulersitsinis samut soqutiginnippoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Suleqatigiinnerit pilersinneqartut amerlassusaat, ilanngullugu ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassiortullu akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutinik nutaanik naliliineq
- ◆ Oqaloqatigiittarfinni peqataaneq, ilanngullugit ataatsimiinnerit aammalu pisortatigoortumik oqaloqatigiittarfinni peqataasut amerlassusaat
- ◆ Suliaqarluni isumasioqatigiinnerni peqataaneq, ilanngullugit tunisassiortut suliaqarluni isumasioqatigiinnermi peqataasut amerlassusaat

Siunnerfiit ilaat 9: Kalaalimernit nittarsaanniarlugit Kalaallit Nunaanni nerisassanut kultureqarnermi inuit sunniuteqarluartut akornanni qanimut suleqatigiillersitsineq aqutissiuussinerlu

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq najukkani nunanilu tamalaani kalaalimernit nittarsaanniarlugit soqutiginnittut, ilanngullugit igasut, ilinniarsimasaminnik suliaqartut, sunniiniartartut, tunisassiortut allallu, assigiinngitsut akornanni sakkortuumik sunniuteqarluartumillu suleqatigiillersitsisoqassasoq.

Kalaalimernit ersarinnerulersinneqarnerat ujartorneqarnerulerallu, tunisassianik pitsaanerusumik nittarsaassisarneq ilisarnaatinillu pilersaarisarneq kiisalu Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup annertussusaata tamarmiusup nukittorsarneqarnera, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarput.

Iliuusissaq

Soqutiginnittut pisortatigoortumik attaveqaqatigiiffeqalersinneqassapput, akuttunngitsumik naapittarlutik aammalu nittarsaassilluni ingerlatassat ataqatigiissaanniarlugit attaveqaqatigiinnermi aqutissaqartunik. Pingaartumik nittarsaassinnermi ingerlatassat siunnerfinnut atituunik eqquisussat ukkatarineqassapput, aammalu nerisassiornermi najukkani nerisassiassat atornissaat qanoq ajornannginnerulersinneqassanersoq ukkatarinneqassallutik.

Attaveqaqatigiit aamma imminut pilersornermut iliuusissat, suliniutissat pisariaqartitsinerillu oqallisiginissaannut periarfissaqassapput aammalu inassuteqaatit Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmut saqqummiunnissaannut periarfissaqassallutik.

Oqaloqatigiittarfik taanna ukiumut marloriarluni Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit aqutissiuussivigineqarsinnaavoq.

Tamatuma saniatigut aqqissuussinernik nuisitsinernilluunniit suliaqartoqartarsinnaavoq, tassani kalaalimernit siuarsarnissaannut inuussutissalerinnermi aqqissuussinerit aqqissuunneqartassallutik.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Suleqatigiinnerulersitsinissap aqutissiuunnissaa aningaasaqarnikkut isumalluutinik atuiffigineqartariaqarpoq, kisianni tamanna maannakkut missingersuutiniissinnaasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Kalaaliminernut tunngatillugu pitsaanerusunik nassuiaateqartoqarsinnaavoq, tamannalu kalaaliminernik niuerfinni periarfissanik pitsanngorsaataasinnaavoq tunisaqarnerulersitsisinnaallunilu, tamannalu kalaallit tunisassiortut kaaviiartitaqarneruleranik kinguneqartussaavoq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Kalaalimernit pilerisaarutigineqarnissaat pillugu qanimut suleqatigiinneq, kalaaliminernut tunngatillugu oqaluttuarineqartartunik nukittorsasussaavoq, taamaattumillu najukkani tunisassiorneq aammalu nerisassiassanik taakkuninnga atuineq nukittorsarneqartussaalluni, taamaattumillu imminut pilersorneq siuarsarneqartussaalluni.

Akisussaasoq

**Nunalerinermut, Imminut
Pilersornermut, Nukissiutinut
Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik**

Suliaqartuusut pingaarnerit

Igasut
Sunniisartut
Tunisassiortut

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq

Imminut pilersortoq imminut pilersorneq pillugu ilisimasaminik misilittakkaminillu ikiuussinnaavoq, najukkani nerisassiassat nittarsanneqarneranni iluatinnaateqarsinnaasunik.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartooq

Perorsarsimarpalaartup inuussutissalerinermi aaqqissuussinerni nuisitsinernilu periarfissat takkuttussat pingaartumik soqutigissavai.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutit amerlassusaat, ilanngullugit soqutigisaqartut assigiinngitsut akornanni pisortatigoortumik suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarnerit amerlassusaat
- ◆ Oqaloqatigiittarfinni peqataaneq, ilanngullugit ataatsimiinnerit aammalu pisortatigoortumik oqaloqatigiittarfinni peqataasut amerlassusaat

Case 6: Alaska Food Policy Council ilisimasanik katersisussatut

2010-miilli kattuffik Alaska Food Policy Council (AFPC), najukkani aningaasaqarnikkut ineriartortitsinissaq, inuussutissat isumannaannerulersinnissaat aammalu nerisassatigut innuttaasut peqqinnerulersinnissaat qulakkeerniarlugit, Alaskami inuussutissalerinermi periaatsimik nukittorsaanermik suliaqarpoq.

Taakkua takorluugaraat Alaska tamakkerlugu suliaqartartut, naalagaaffimmi naalagaaffeqatigiinnilu tuniniaasartuneersut, naggueqatigiinneersut, ilisimatusarfinneersut, nunalerinermut suliaasaqarfimmeersut, alisarnermut suliaasaqarfimmeersut aamma inuussutissalerinermut suliffeqarfinneersut, inuussutissalerinermut suliaasaqarfik akimorlugu ilisimasanik katersuiniarluni avitseqatigiinniarlunilu, katersuutsinnissaat. Attaveqatigiinni taakkunani paasissutissanillu avitseqatigiinnikkut AFPC politikkinik paasissutissiinissamut periarfissaqarpoq, aammalu politikikkikkut inassuteqaatinik suliarilluakkanik pissarsititsisarluni, kiisalu inuussutissalerinermut suliaasaqarfiup iluani soqutiginnittut akornanni periarfissat aarlerinaataasullu pillugit ilisimasanik avitseqatigiisitsisarluni.

(<https://www.akfoodpolicycouncil.org/overview>)

Pisortatigoortumik attaveqatigiittartuni soqutiginnittut katersuutsinnerisigut sunneeqatigiittarnerit iluaqutissartaasullu suut pilersinneqarsinnaanersut, AFPC-ip takutippaa. Akuttoqqatigiimmik ilisimasanik avitseqatigiittarnerup suliaasaqarfiit akimorlugit ingerlatissinnaaneratigut, aammalu attaveqatigiinni suliaqarnerup nukittorsarneratigut, suleqatigiinnerunissamut, paaseqatigiinnerunissamut, nunamilu namminermi ilisimasaqarnerulernissamut periarfissaqalersitsisoqarpoq, taakkua ataatsimoorlutik kalaallit nerisassanut kultureqarnerat nukittorsarneqarsinnaalluni.

Siunnerfik 4: Najukkani kalaalimernik eqqumaffiginnilersitsineq atuinerulersitsinerlu

Siunertaavoq innuttaasut, ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassiortullu akornanni kalaalimernit kalaaliminernillu atuinissaq pillugit eqqumaffiginninnerulersitsinissaq. Kalaalimernit asseqanngitsumik pitsaassuseqarnerat atorneqarnissaannullu periarfissat erseqqissarneqarnerisigut, atuisartut inuussutissallu najukkani tunisassiarineqartut sakkortunerusumik ataqatigiilersinneqarnissaat siunnerfigineqarpoq. Tamatuma najukkani tunisassiortut tapersersuinnassanngilai, kisianni aamma piujuartussamik atuisarnermik kultureqarneq imminullu pilersorneq siuarsartussaallugu.

Pinngortitami nioqqutissiassat arlalippassuupput, ilanngullugit aalisakkat, qaleraullit, puisit, arferit, qeqqussat, paarnat, tutut umimmaallu, Kalaallit Nunaannut tunngatillugu asseqanngilluinnartut. Ulluinnarni nerisassat pisariitsut sukkasuumillu atorneqarsinnaasut amerlanertigut kukkukuuqqanik, puulukit imaluunniit nersussuit neqaannik akoqartarput, taamaattumik taakkua amerlanertigut nerisassiassat eqqussorneqartartut atuisartut pisiarisarlugit. Nerisassiassat najukkameersut ilisimaneqarnerulersinnerisigut atorneqarnerulersinnerisigullu, piujuartitsiviunerusumik inuussutissalerinermi suliaasaqarfimmik, aamma aningaasaqarnikkut siuariartornissamik tunngavissiisussat, pilersinneqarsinnaapput.

Taamaattumik siunnerfiup angunissaanut, nerisassiassat najukkaneersut qanoq atorneqartarnerannik, aamma allatuut atuisarnissamut, paasititsiniaasoqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Tamatuma saniatigut nunap immikkoortuini nerisassiassanut najukkaneersunut takussutissiamik peqarnissaq pingaaruteqarpoq. Kaalaallit Nunaat inuussutissanut tunngatillugu nunaavoq assigiinngisitaarfiusorujussuaq, aammalu ukiup qanoq ilinerani sunik inuussutissaqartarnersoq, nunap immikkoortuisa akornanni assigiinngissuteqartorujussuavoq. Taamaattumik nunap immikkoortuinut tamaginnut takussutissiamik peqarneq pingaaruteqartorujussuusavaoq.

Taamaattumik siunnerfiit ilai pingasut siunnerfiup ataani aalajangersarneqarput:

1. Najukkani kalaaliminernik nerisassiassanik atuinerup ilisimaneqarnerulersinnissaa
2. Najukkani kalaaliminernik nerisassiassanut tunisassiorunullu annertuumik takussutissiamik ineriartortitsineq
3. Najukkani nioqqutissiasanik atuinermi innuttaasut akuutinnissaannut paasititsiniaaneq

Siunnerfiit ilaat 10: Najukkani kalaaliminernik nerisassiassanik atuinerup ilisimaneqarnerulersinnissaa

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq najukkani kalaalimernit atuisartut igasullu akornanni atorneqarnissaannut periarfissat assigiinngitsut eqqumaffigineqarnerulersinnissaat. Tamatuma saniatigut siunnerfigineqarpoq ileqquusumik nerisassiornerup atorneqartarnissaanik siuarsaanissaq, kisianni pingaartumik aamma ulluinnarni nerisassiornermi najukkani nerisassiassanik allatut atuisarnissaq. Tamatuma saniatigut siunnerfigineqarpoq innuttaasut ulluinnarni, nioqqutissanut eqqussorneqartartunut taarsiullugu, sukkasuumik aaqiissutissanut najukkani nerisassiassanik atuisarlernissaat.

Kalaalimernit soqutigineqarnerulersinneqarnerat ujartorneqarnerulererallu, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq. Tamatuma saniatigut kalaallit atuisartut assigiinngisitaarnerusumik nerisaqartalernerat aammalu nerisassiornermut ilitersuutininik, akoorutissanik najukkaneersunik atituumik qinigassanik imaqartunik, amerlanerusunik tamatigoornerusunilu atuisalernerat, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq.

Iliuusissaq

Naalackersuisut pingaartumik Kattulluta Inuuneritta, Paarisap aamma ataasiakkaanik nioqquteqartartut akornanni suleqatigiiffiusoq, aqputigalugu nerisaqarneq pillugu Naalackersuisut iluatsilluarterpassuarnik suliniuteqartareerput paasititsiniaasareerlutillu. Paasititsiniaanerit aamma najukkani kalaaliminernik atuinissaq annertoorsuarmik ukkatarilerlugu annertusitinneqarsinnaapput. Tamatumani inuit attaveqatigiittarfii, VLOG-it, TV, radio, aviisit naqitat allallu aqputigineqarlutik. Paasititsiniaanerit nunap immikkoortuinut assigiinngitsunut siunnerfeqartinneqassapput, tassami nunap immikkoortuini tamaginni immikkut paasititsiniaanerit sunik ukkatarinniffiussanersut, assigiinngissuteqartorujussuummat.

Tamatuma saniatigut nunarput tamakkerlugu nerisassiornermut pikkorissaanernik neqerooruteqartoqarsinnaavoq, tassani innuttaasut najukkani nerisassiassanik nerisassiornermi peqataasinnaallutik ilinniarsinnaallutillu.

Nerisassiornermut ilitersuutininik katersanik suliaqartoqarsinnaavoq, tassani pingaartumik kalaalimernit atorlugit ulluinnarni nerisassiorneq immikkut ukkatarineqarluni. Tassani pingaartumik najukkani nerisassiassat aallaavigalugit nerisassat akisunngitsut piujuartussallu, immikkut ukkatarineqassapput.

Tamatuma saniatigut nunap immikkoortuini paasititsiniaanerit, nunap immikkoortuini tamaginni immikkut oqaluttuarisaanermi ileqquusumillu nerisassanik atuisarneq pillugu oqaluttuarfiusunik, suliaqartoqarsinnaavoq. Tamatuma najukkani nerisassat kulturikkut pingaaruteqarnerat takutissavaa, aammalu nerisassanut tunngatillugu kalaallit kinaassusaat pillugu oqaluttualioqataasinnaalluni.

Taamatutaaq meeqqat atuarfiini atuartitsinermi modulunik atuutsitsilertoqarsinnaavoq, tassani najukkani nerisassiassat, oqaluttuarisaanermi pingaaruteqarnerat aammalu nerisassiornermi atorneqartarnerat pillugit atuartut ilinniartinneqarlutik.

Aammattaaq najukkani igasut angerlarsimaffinnilu pissarsianik atuisut inoqarfinit minnerusuneersut illoqarfimmeersullu, kalaaliminernik atuisartut, iluatsitsilluarsimasunik oqaluttuaannik avitseqatigiinnissaq pingaaruteqarpoq. Taamaaliornermi kalaallit nerisassanut kultureqarnerannut tunngatillugu oqaluttuat nuannersut pilersinneqarsinnaapput.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Paasititsiniaanerni nerisassiornermilu ilitersuutininik katersaliornermi aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Naatsorsuutigineqarpoq tamanna Naalackersuisoqarfiit assigiinngitsut atugassaasa iluanniitineqassasut.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Najukkani kalaaliminernut tunngatillugu pitsaanerusunik oqaluttuarternermi, kalaallit innuttaasut akornanni imminut pilersorneq neriulluarnartumik ineriartortinneqarsinnaavoq.

Akisussaasut

Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik

Meeqqanut, Inuusuttunut,
Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut,
Timersornermut Ilageeqarnermullu
Naalackersuisoqarfik

Suliaqartuusut pingaarnerit

Najukkani tunisassiortut

Ilinniarfiit

Soqutigisaqaqatigiiffiit

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Illoqarfimmiup kalaaliminernik nerinerusalissaguni aaqqiissutissat pisariitsut kissaatigai. Ulluinnarni nerisassat pisariitsut ukkataralugit nerisassiornermi ilitersuutit katersat illoqarfimmiumut iluanaarutaasussaapput.

Ilisarnaat 5: Kaffisoriarnermik nuannarisalik

Kaffisoriarnermik nuannarisalik, danskit ileqquumik nerisartagaannut taarsiullugu, kalaallit nioqutissiaannik ulluinnarni atorsinnaasaminik atitunerusumik ilisimasaqalissaaq.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartooq

Perorsarsimarpalaartup paasititsiniaaneq aamma nerisassiornermut pikkorissaanerit iluaqutisisinnaassavai.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Atuisartut paasititsiniaanermik ilisimannittut amerlassusaat
- ◆ Ataasiakkaanik nioqquteqartartuni neriniartarfinnilu najukkani nerisassiassanik tunisinerit
- ◆ Nerisassiornermut ilitsersuutitik katersukkanik qarasaasiatigut aallertut imaluunniit pisisut amerlassusaat aammalu paasititsiniaanernit ilitsersuutitik atuneq
- ◆ Meeqqat atuarfiini paasititsiniaanernit aallartinneqartut amerlassusaat

Siunnerfiit ilaat 11: Najukkani nerisassiassanut tunisassiortunullu annertuumik takussutissiamik ineriartortitsineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq najukkani nerisassiassanut tunisassiortunullu takussutissiamik sukumiisumik pissarsiariuminartumillu pilersitsisoqassasoq. Nerisassiassat assigiinngitsut taakkua nunatsinni sumiinnerluni apeqqutaalluni qaqugukkut pissarsiarineqarsinnaalertarnersut, assigiinngissuteqartorujussuuvoq. Takussutissiai najukkani innuttaasut sunik pissarsisinnaanerannut tunngatillugu ersarinnerulersitsisussaavoq. Takussutissiamik annertuumik suliaqarnermi tunisassiortut, ataasiakkaanik nioqquteqartartut atuisartullu akornanni nerisassiassat taakkua ilisimaneqarnerat atorneqarnerallu pitsaanerulersinneqarsinnaavoq.

Najukkani nerisassiassanut takussutissiaq aamma uumasunik atuisartunit pingaarnertut toqqarneqartanngitsunik siarsaaqataasinnaavoq, taamaalillunilu piujuartitsiviunerusumik atuinissaq aamma anguneqarsinnaalluni, soorlu assersuutigalugu mitit, qeqqussat, eqqusat assigisaalluunniit. Isumalluutitik ataasiinnarnik amerlavallaanik atuinnginnissaq qulakkeertussaavarput, taamaattumik pissarsiarineqarsinnaasut siammartiterneqassallutik.

Najukkani nerisassiassanik atuinersitsineq ujartuinerulersitsinerlu sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq. Tamatuma saniatigut soqutiginnittunut tamaginnut pilersaarusiornissaq pisiniartarnissarlunniit oqinnerulersissinnaallugu, tamanna pitsaanerusumik paasisimaarinnilersitsissaaq.

Iliuusissaq

Takussutissiamik annertuumik ineriartortitsinerup iluatsinnissaanut, najukkani nerisassiassanik katersinissamut misissuisoqartussaavoq aammalu tunisassiortut, aalisartut piniartullu suleqatigalugit pilersinneqartussaalluni, ilanngullugit ukiup qanoq ilinerani pissarsiarineqarsinnaasut, inuussutissartai atornissaannullu periarfissat.

Tamatuma saniatigut qarasaasiatigut ataatsimoortitsivissamik, internet atorlugu qarasaasiatigut paasissutissaasiviusumik imaluunniit najukkani nerisassiassat pillugit paasissutissat atuisartunit tunisassiortuniillu pissarsiarineqarsinnaallutik ataatsimoortitsivissamik, ineriartortitsisoqartussaavoq. Aammattaaq nalunaarusianik saqqummersitsisoqarsinnaavoq, tassani nalunaarusiat nutaarsiasallu, ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu pissarsiarineqarsinnaasunik nutaanik, kiisalu taakkua atorneqarnissaannut periarfissanik erseqqissaaviusunik.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Misissuinerneq suliaqarnissamut kiisalu qarasaasiatigut ataatsimoortitsivissamik pilersitsinissamut aningaasaqarnikkut isumalluutitik atuisoqartussaavoq. Taamaattoq sunniutaasussatut naatsorsuutigineqartoq naammassineqassappat, najukkani tunisassianik pitsaanerusumik nittarsaassisoqartartussaavoq, kiisalu najukkani tunisassiortut atugarisaat pitsaanerulersinneqartussaallutik, tassami tunisassiaat ilisimaneqarnerulertussaammata.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Takussutissiaq atuisartunut tunisassiortunullu najukkani nerisassiassanik nassaarnissamut atuinissamullu ajornannginnerulersitsisussaavoq, tamannalu inuussutissanik eqqussorneqartartunik pinngitsuuisinnaanginnermik annikillisisinnaavoq.

Akisussaasut

Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutitut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik

Aalisarnermut Piniarnermullu
Naalackersuisoqarfik

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik

Pinngortitaleriffik

Suliaqartuusut pingaarnerit

Najukkani tunisassiortut

Ataasiakkaanik nioqquteqartartut

Ilinniarfiit

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Illoqarfimmiup najukkani nerisassiassanut takussutissiaq nutaanik ukiullu qanoq ilinerani pissarsiarineqarsinnaasunik akoorutissaminik pisiniarnerminut tapersiissutitut iluaqutigilluarsinnaavaa.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartoq

Qarasaasiatigut katersuuffik najukkani nerisassiassat taakkualu ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu pissarsiarineqarsinnaanerit pillugit paasissutissanik nassaarniarnermi iluaqutaasinnaavoq, tamannalu piujuartitsinissamik najukkanilu nerisassanik soqutiginninnermut iluaqutaasussaavoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Najukkani nerisassiassat takussutissiami ilanngunneqartut amerlassusaat
- ◆ Qarasaasiatigoortumik katersuuffimmut takusaasut amerlassusaat
- ◆ Tunisassiortunit, ataasiakkaanik nioqquteqartartunit atuisartuniillu takussutissiaq atoruminartuunera iluaqutaaneralu pillugit akissuteqaatit
- ◆ Paasissutissat pitsaanerulernerisa kingunerisaanik ataasiakkaanik nioqquteqartartuni neriniartarfinnilu najukkani nerisassiassanik tunisaqarnerulerneq

Case 7: Alutiig-katersugaasivik ileqqusumik nerisassanut kultureqarnermik ukkatarinnitsitsivoq

Alutiig-katersugaasivik ilinniartitaanermut kattuffiuvoq aningaasarsiorfiunngitsumik ingerlanneqartoq, Alaskami Kodiak-imi alutiig-inuiaqatigiit aqutaat. Katersugaasiviup qnga nerisassanut piniarnermillu ileqqoqarneq, kinguaariippassuarni kingornuttaqattaarneqartoq, piujuartinniarlugu najukkani nerisassanut kultureqarneq ukkatarisimavaa.

Taamaattumik inuussutissat pinngortitameersut tamanit pissarsiarineqarsinnaasut atorneqarnerat uppersarniarlugu, ukiup ataatsip ingerlanerani najukkani inuiaqatigiinni qaammatikkaartumik apersuisarluni aqqissuussisarlunilu Alutiig Katersugaasiviup Kodiak-imi pilisartut igasullu misilittagaqarnerpaat suleqatigisimavai. Tamanna ilaatigut "The Wild Foods Cookbook"-imik kinguneqarpoq, Alutiig-imi igaffik imeruersaatissaniit siuleqqiutissanut illussanullu, pingaarnertut nerisassanut kinguleqqiutissanullu tunngasut misissuataarneranni inuussutissanik najukkani katersorneqartunik nerisassiornermik erseqqissaaviumik. Ilitsersuutini ilaatigut ilaatinneqarput aqissit panertitat, qeqqussanik chipsiliat aamma amikut simersiat, inuussutissat pinngortitameersut pillugit kulturikkut ilisimasanut Alutiig-inuiaat piujuartissimasaannut, assersuutissaasut.

Tamatuma saniatigut inuussutissat suut ukiup qanoq ilinerani piusarnerisut katersugaasivik saqqummersitsisimavoq kiisalu video atorlugu ilitsersuutiniq suliaqarsimalluni, tassani pilineramik kinguaariit utoqqartai immikkut ilisimasallit nerisassiassanik piareersaanermi ilitsersuisuullutik.
(<https://alutiiqmuseum.org/alutiig-people/subsistence/wild-foods-videos/>)

Taamaaqataanik Kalaallit Nunaanni najukkani nerisassiassat suut sumi pissarsiarineqarsinnaanerit ukkatarineqarsinnaalissaaq, aammalu nerisassiassat assigiinngitsut taakkua qanoq atornissaannut isumassarsioqarnermik ikiuussinnaalluni.

Siunnerfiit ilaat 12: Najukkani nerisassiassanik atuinermi innuttaasut akuutinissaannut paasitsiniaaneq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq, innuttaasut najukkani tunisassioqarnermik tapersersuiniarlutik imaluunniit imminut pilersornerulerniarlutik nammineerlutik qanoq iliorsinnaanerannik tapersersuiniikkut aammalu paasissutissiisarnikkut, najukkani nerisassiassanik amerlanerusunik iliuuseqarluni atuisalernissamut innuttaasut akuutinneqassasut. Kapitali 4-mi anigorniagassat ataanni taaneqartutut, silap pissusianut tunngasut ileqqusumik nunalerinermik annertoorsuarmik ingerlatsinissaq ajornakusuulersippaat. Taamaattoq innuttaasut ataasiakkaat, angerlarsimaffiminni annikitsunik suliniuteqarlutik, imminut pilersornermikkut annertunerulersitseqataasinnaapput.

Najukkani nerisassiassanik atuinissamut kiisalu innuttaasut imminut pilersornerulerniarlutik namminee­rlutik qanoq iliorsinnaaner­at pillugu eqqumaffiginninnerulersitsinissamut, tunngatillugu paasititsiniaanerit eqqumaffiginninnerulersitsinerat iliuseqartalernerallu, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq.

Iliuusissaq

Ilaatigut inuit attaveqaataasigut, tusagassiorfitsigut imaluunniit aviisini nunap immikkoortuini paasititsiniaanerit ingerlanneqassapput.

Tamatuma saniatigut innuttaasut imminut pilersornerulerniarlutik namminee­rlutik qanoq iliorsinnaanersut pillugu atuagaaqqanik paasissutissiiviusunik imaluunniit ilanngutassianik suliaqartoqarsinnaavoq. Taakkua namminee­rluni imminut qanoq pilersortoqarsinnaanersosq pillugu paasissutissaasinnaapput, assersuutigalugu kukkukuujuteqarnikkut imaluunniit naatitanik, ilanngullugit kuuloruujut, tomaatit assigisaalluunniit, namminee­rlutik naatitsillutik.

Aammattaaq suliaqarluni isumasioqatigiissitsisoqartarsinnaavoq imaluunniit pikkorissaasqartarsinnaalluni, tassani innuttaasut imminut pilersornerulernissaminnut namminee­rlutik qanoq iliorsinnaanerannut, pingaartumik nammineq atugassaminnik pilillutik, tunngatillugu sakkussaqa­lersinneqassallutik.

Naggataatigut illoqarfinni inoqarfinnilu minnerusuni meeqqanut nerisassiornermut atuarfiliortoqarsinnaavoq. Tassani meeqqat inuussutissat aammalu najukkani nerisassiassanik nerinerminni qanoq peqqinnartumik nerisarnissaq pillugit meeqqat ilinniarsinnaavaat.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Paasititsiniaanerit ingerlanneqarnerannut aammalu suliaqarluni isumasioqatigiissitsinernut pikkorissaanernullu atasumik aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Aningaasartuutissat ukioq tamaat sulisussaqa­rnerup atuutereersup iluaniitinneqassasosq naatsorsuutigineqarpoq, aammalu suliaqarluni isumasioqatigiissitsinernut imaluunniit pikkorissaanernut ininik attartortoqarsinnaalluni.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Innuttaasut imminut pilersornerulernissamut namminee­rlutik qanoq iliornissamut amerlanerusunik sakkussaqa­lerunik, aammalu ilisimasat nutaat atornissaat toqqartarpas­suk, tamanna inuussutissanik eqqussorneqartartunik pinngitsuuisinnaannginnermik annikillisisus­saavoq aammalu Kalaallit Nunaat imminut pilersornerulersissinnaallugu aamma nunarsuarmi pilersuisuni tuller­iaani akornusersuinernut akiuussinnaassuseqalertussaalluni.

Akisussaasut

**Nunalerinnermut, Imminut
Pilersornermut, Nukissiutinut
Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik**

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut,
Suliffeqarnermut Nunamullu
Namminer­mut Naalackersuisoqarfik

Suliaqartuusut pingaarnerit

Innuttaasut

Kommunit

Ilisarnaatit

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Qanoq imminut pilersortaqaarsinnaaneranut tunngatillugu paasisaqarnerunissaq soqutigissavaa, tassami kalaallit tunisassiaat pingaartittorujussuugamikku. Imminut pilersornerunissamut sakkussaqaalernerimi, aamma pisiniarfimmeersunik pisinissaq pisariaqarunnaartussaavoq.

Ilisarnaat 4: Perorsarsimarpalaartoq

Siunnerfik piujuartitsinissap najukkamilu nerisassanut kultureqarnerup soqutigineqarneranut tunngassuteqassaaq. Perorsarsimarpalaartoq taamatuttaaq suliaqarluni isumasioqatigiinnerni imaluunniit pikkorissarnermi, imminut pilersornerulernissamut innuttaasut nammineerlutik qanoq iliorsinnaanerannut sakkussaqaalersitsisussani, peqataassasoq ilimanaateqartorujussuuvoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- ◆ Innuttaasut suliaqarluni isumasioqatigiinnerni imaluunniit pikkorissarnermi peqataasut amerlassusaat
- ◆ Tusagassiutini samminninnerup annertussusaa aammalu paasititsiniaanerit angusinnaasaat

Case 8: Avannaani kukkukuujuteqarneq

Avannaani misilittakkat takutippaat, ukioq tamakkerlugu timmiaateqarluni nutaanillu manniuteqarluni inuussutissarsiornermut periarfissat misissorneqarsimanngitsut, taamaalillunilu Avannaani imminut pilersornerulernissamut tamanna periarfissaasoq.

Helga Nielsen Ummannameersoq 2022-mi juunimi Kujataani savaatilimmit kukkukuunik islandimeersunik sisamanik pisivoq, taakkunungalukukkukuujusivimmik ungalusamik mikisumik pissarsilluni aammalu kukkukuujusivik kiassagaatillugu. Maskina ivatitsisarfik atorlugu piffissap sivikitsuaqqap iluani kukkukuuaqqat tuckerlaat malunnaatilimmik amerliartorsimapput, tamatumalu kingunerisaanik Helga Hansen manninnik kukkukuunillu imminut pilersorsimalluni.

Assersuutissami tassani takutinneqarpoq imminut pilersornerup iluani Kalaallit Nunaanni periarfissanik atorneqanngitsoqartoq, kliisalu imminut pilersornerulernissap angunissaata aqqutaani innuttaasut qanoq pingaaruteqarsinnaatiginersut.

Kapitali 6: Siunnerfinnik atuutsitsilerneq

Imminut pilersornermut periusissiamik atuutsitsilernissamut, siunnerfiit aamma siunnerfiit ilaasa tamarmik sunniuteqarluartumik piujuartussamillu anguneqarnissaannik qulakkeerisumik, tulleriissaartumik periaaseqarnissaq pisariaqarpoq. MERL-imut (Monitoring, Evaluation, Research, and Learning) tunngaviusut aamma "Making it Happen" akuutilerneranni patajaatsunik killissaliisoqarsinnaavoq, ingerlaavartumik pitsanngorsaanissamut ilikkagaqarnissamullu tunngavissiiisunik. Tunngaviusut taakkua periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilaasa atuutsilernissaannut qanoq atorneqarsinnaanersut, immikkoortumi matumani ukkatarineqarpoq.

Piareersaaneq pilersaarusiernerlu

Atuutsitsilernissap aallartinnissaanut periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilaat ersarissumik nassuiaaserneqarnissaat suliaqarfingineqarsinnaalersinnissaallu pisariaqarpoq. Taakkunani ilaatinneqarput:

- Siunnerfiit ilaannut tamaginnut immikkut tikkuussisussat immikkuullarissut, uuttoorneqarsinnaasut.
- iliuusissanut pilersaarutininik, ingerlatassanik pisariaqartuninik, suliaqartuusunik akisussaasuusunik piffissamullu pilersaarutininik nassuiaaviusunik, sukumiisunik ineriartortitsineq.
- Atuutsitsilernissap tunngavissinnissaanut isumalluutininik qulakkeerineq, aningaasalersuinikkut inunnillu.

Alapernaarsuineq (M)

Atuutsitsilernerup pilersaarutaasutut ingerlanissaa qulakkeerniarlugu, taassumalu ingerlanerani iluarsiinissanut pisariaqartitsinerit paasisarnissaannut, alapernaarsuinissaq aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpoq. Tassani ilaatinneqarput:

- Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit siunnerfinnut aamma siunnerfiit ilaannut tamaginnut immikkut attuumassutillit pillugit ingerlaavartumik paasissutissanik nalunaarsukkanik katersinissamut periaasissamik pilersitsineq. Tassani tutsuiginarnerusumik imminut pilersornerup annertussusilernissaanut, imminut pilersornerup annertussusaa pillugu immikkoortumit inassuteqaatit atorneqarsinnaapput.
  - Assersuut: Inuussutissarsiornermi sullissiviit nukittorsarneqarnissaat pillugu siunnerfiit ilaannut tunngatillugu, suliffeqarfiit one-door-imi tunngaviusunik atuisut amerlassusaat imaluunniit suliffeqarfiit suliaqarluni isumasioqatigiissitsinerni pikkorissaanernilu peqataasut amerlassusaat, tikkuussisussani ilaatinneqarsinnaapput. Paasissutissat nalunaarsukkat inuussutissarsiornermi sullissivinnit qaammatikkaartumik katersorneqartarsinnaapput, taamaalilluni neqeroorutit atorneqarnerat qulakkeerneqassalluni.
- Soqutiginnittut attuumassutillit siumut alloriarnerinik anigorniagassaannullu akuttunngitsumik nalunaarusiortarneq.
  - Assersuut: Ukiup affakkaartumik imaluunniit ukiumoortumik nalunaarusiortoqartarsinnaavoq, paasissutissat nalunaarsukkat katersorneqartut aallaavigalugit nutaarsiassanut saqqummersitatigut ataatsimiinnernilu soqutiginnittunut saqqummiunneqartussanik.

Naliliineq (E)

Naliliinermi qulakkeerneqassaaq, ingerlatassat aallartinneqartut, inernissaattut kissaatigineqartumik pissusiviusuni malitseqarnissaat. Tamatuma kingunerissavaa:

- Suliat ingerlanerininik angusanillu naliliinissamut, ilusilikkanik (periusissiap naleqqussarnissaanut ingerlaavartumik nalilersuinerit) aamma eqikkaasumik (angusanik aammalu periusissiap naammassinerani pingaaruteqarnerinik naliliineq) naliliinernik ingerlatsineq.

- Assersuut: Suliaqarluni isumasioqatigiissitsinerit pikkorissaanerillu ingerlaavartumik naliliiffiqartarsinnaapput, taamaalilluni qaffasissumik pitsaassuseqarnissaat qulakkeerneqarluni.
- Sunniutaasut ataatsimut isiginnilluni paasinissaannut amerlassusiliilluni pitsaassusiliillunilu periaatsinik atuineq.
  - Assersuut: Siunnerfiit aallartinneqartut eqqortumik sunniuteqarnissaat qulakkeerniarlugu, surveys atorlugit imaluunniit tunisassioortut akornanni apersuineritigut paasissutissat nalunaarsukkat katersorneqarsinnaapput.
- Suliniuteqarneq pitsaanerulersinniarlugu, naliliinerit inernerit aallaavigalugit periusissiamik iluarsineq.

Ilisimatusarneq (R)

Suleriaaseq pitsaanerpaaq suussusersiniarlugu atuutsilerniarlugulu ilisimatusarnissaq qitiulluni pingaarutilimmik inissisimavoq. Tassani ilaatinneqarput:

- Inuussutissanik tunisassioernerup iluani periaatsinik nutaanik teknologiiinilu ineriartortitsinissamut misileraanissamullu, najukkani nunanilu tamalaani ilisimatusarfinnik suleqateqarneq.
  - Assersuut: Misileraalluni suliniutinik imaluunniit ilisimatusarnernik allanik nunalerinermi misileraanissaq qulakkeerniarlugu, ilisimatusarfiit suleqatigineqalersinnaapput.
- Ilisimatusarnerup najukkani anigorniagassanik, soorlu silap pissusiata allangornerinik ingerlasussanillu piareersaanermi ajornartorsiutinik, aaqqiisinnaasup ukkatarineqarnera.
- Nalunaarusiatigut, isumasioqatigiinnertigut saqqummersitsinertigullu suleqatigisanut attuumassutilinnut tamaginnut ilisimatusarnermi paasisanik siammarterineq.
  - Assersuut: Ilisimatusarnermi paasisat tunisassioortunut aamma soqutiginnittunut pilsarsiarineqarsinnaalersinnissaannik qulakkeerineq.

Iikkagaqarneq (L)

Iikkagaqarnissaq atuutsitsilernerup ingerlaavartumik pitsanngorsarnissaanut iluatsilluartumillu atuutsilernissaanut pingaaruteqarpoq. Tassani ilaatinneqarput:

- Iikkakkanut katersuuffissanik, soorlu suliaqarluni isumasioqatigiinnerit, sungiusarnissamut pisussanut pilersaarutit aamma internetsikkoortumik naapiffissat, suliaqartuusut misilittakkaminnik suleriaatsiminnillu pitsaanerpaanik avitseqatigiiffigisinnaasaannik, aaqqissuussaasumik pilersitsineq.
- Isummersuutinik annissinissamut periaasissanik pilersitsineq, tassani tunisassioortut, atuisartut allallu soqutiginnittut periusissiamut immersueqataasinnaallutik.
  - Assersuut: Isummersuutinik annissinissamut aaqqissuussinermik pilersitsineq, tassani soqutiginnittut tunisassioortullu misigisaminnik pitsanngorsaanissamullu siunnersuutiminnik nalunaarutiginnissinnaallutik.
- Alapernaarsuinikkut, naliliinikkut ilisimatusarnikkullu ilikkakkat aallaavigalugit periusissiamik naleqqussaaneq.
  - Assersuut: Alapernaarsuinermit aamma naliliinerniit isummersuutinik annissinerit aallaavigalugit periusissiaq iluarsineqarsinnaavoq.

Soqutiginnittunik akuutitsineq

Iluatsilluartumik atuutsitsilernissap qulakkeernissaanut, soqutiginnittunik atituumik akuutitsinissaq pisariaqarpoq.

- Periusissiap suliarineqarnerata ingerlanerani atituumik soqutigisaqartunik akuutitsisoqarpoq. Taamaattumik soqutiginnittut, pilersaarusionermi, periusissiami siunnerfinnik aamma siunnerfiit ilaannik atuutsitsilernermit aammalu naliliinermi iluaqutaasumik akuutinneqarsinnaapput
  - Assersuut: Namminersorlutik Oqartussani, kisianni aamma soqutiginnittut peqataatillugit, suleqatigiissitalianik pilersitsisoqarsinnaavoq. Suleqatigiissitaliat siumut alloriarnerit misissuataarnissaannut atorneqarsinnaapput.

- Taakkua immersuinerisa isiginiarneqarnissaat qulakkeerniarlugu, akuttunngitsumik attaveqatigiinneq aamma isummersuutini annissinissamut periaasissat pilersinneqassapput.

Making it Happen

"Making it Happen" tassaavoq atuutsitsilernissamut periusissatut aallaavissaq, siunnerfiit suliniutissallu pilersaarutigineqartut eqeersimaartumik suliniutinik aqutsinikkut, suliniarnikkut ingerlaavartumillu pitsanngorsaaniikkut piviusunngortinneqarnissaannik qulakkeerinissamik ukkatarinniffiusoq. Taamatut aallaaveqarnermi, iluatsilluartumik atuutsitsilernissamut siunnerfinnik aalajangersaaginnarnermiit pilersaarutinillu ineriartortitsiinnarnermiit annertunerusumik iliuuseqarnissaq pisariaqartoq, akuersaarneqarpoq.

Eqikkaaneq

MERL-imi tunngaviusut aamma "Making it Happen", Imminut pilersornermut periusissiap atuutsinneqalernissaanut akuliutsinneranni, siunnerfissatut aamma siunnerfiit ilaattut aalajangersarneqartut sunniuteqarluartumik piujuartussamillu anguneqarnissaat, Naalakkersuisut qulakkeersinnaavaat. Alapernaarsuineq siumut ingerlanerni anigorniagassanilu ingerlaavartumik paasisimasaqalersitsisussaavoq, naliliinermi angusassatut kissaatigineqartut anguneqarnissaat qulakkeerneqartussaavoq, ilisimatusarnermi suleriaatsit nutaaliorfiusut pitsaanerpaallu siuarsarneqartussaapput, aammalu ilikkagaqarnermi ingerlaavartumik pitsanngorsaanissaq qulakkeerneqartussaalluni.

Tamatuma saniatigut, siunnerfiit ililuuseqarluni malinnaaffigineqarnissaat Making it Happen-imi qulakkeerneqassaaq, tamannalu atuutsitsilerner kinguaattoorsinnaanernik aarlerinaateqannginnerulersitsisssaq aammalu suleriaatsit nutaat sukkasuumik sunniuteqarluartumillu ulluinnarni suleriaatsimi ilaatilernissaannut qulakkeerissallutik. Ataatsimut isigalugu taamatut aallaaveqarnermi inuussutissanik pilersuinerup isumannaatsuunera nukittorsarneqassaaq aammalu inuussutissalerinermut suliaasaqarfiup piujuartussamik ineriartortinneqarneranut iluaqutaassalluni.